

140
1974

«საქმეში»

საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტს, სსკპ ცენტრალური კომიტეტის ბინარალურ დღივანს, ანხ. ლეონი დ ილიას ძე ბრძანებს

ჩვენ — დიდი და მეგობრული პიონერული ოჯახის წარგზავნილები, შევიკრიბეთ არტექში კომკავშირისა და პიონერთა ორგანიზაციებისათვის ვ. ი. ლენინის სახელის მინიჭების 50-ე წლისთავისადმი მიძღვნილ VI შეკრებაზე. ნახევარი საუკუნეა, რაც პიონერულ დროშას ვლადიმერ ილიას ძე ლენინის უკვდავი სახელი აშვილებს. ჩვენ, სამოცდაათიანი წლების პიონერები, ისევე, როგორც ყოველი პიონერული თარბა, ლენინის ანდერძის ერთგულნი ვართ; გპირდებით, რომ არ შევლახავთ ჩვენს წმიდათაწმიდა დროშის ღირსებას, მივლი ჩვენი ცხოვრებით, სწავლით, შრომით გაუმართლებთ ნორჩ ლენინელთა საბაჟო საბჭოებს.

ჩვენ მშვენიერი, ბედნიერი, ძლიერი ქვეყნის შვილები ვართ. ყოველი დღე, ყოველ საათს ვგრძნობთ რა მამაშვილურად ზრუნავს ჩვენზე სამშობლო, კომუნისტური პარტია, საბჭოთა მთავრობა. დიდად სასიხარულო იყო ყველა ყმაწვილისათვის, როცა შევიცვეთ, რომ ჩვენთვის კიდევ უფრო მეტი პიონერთა სასახლე, ნორჩ ტექნიკოსთა, ნატურალისტთა, ტურისტთა სადგური, პიონერთა ბანაკი აშენდება, უფრო საინტერესო და შინაარსიანი გახდება ჩვენი არდადეგები.

მადლობა, მშობლიურ კომუნისტურ პარტიაზე, საბჭოთა ბავშვების მიმართ გულუხვობის, სიყვითისა და სიყვარულისათვის.

მადლობა თქვენ, ძვირფასო ლეონი დ ილიას ძე, იმისათვის, რომ სახეთ დიდ ყურადღებას უთმობთ ნორჩ პიონერებს, ზრუნავთ ჩვენთვის.

ვამაყობთ, რომ კომკავშირის XVII

ყროლობის საპატიო ტრიბუნლიდან განისმა პარტიის მამობრივი სიტყვა პიონერიაზე.

ჩვენი უფროსი წინამძღოლის — კომკავშირის ხელმძღვანელობით გავხდებით შრომისმოყვარენი, პატიოსნები, კეთილშობილები, უფროსებისადმი პატივისმცემელნი, სწავლაში შეუპოვარნი, შევიძენთ ცხოვრებაში ცოდნის გამოყენების უნარს, გვეყვარება სამშობლო, ვიქნებით ლენინური პარტიისადმი უსაზღვროდ ერთგულნი.

საბჭოთა ხალხს წინა აქვს ნათელი დღისასწავლი — დიდ სამამულო ომში გამარჯვების 30-ე წლისთავი.

ჩვენ იმათი შვილიშვილები ვართ, ვინც ომის მარისხანე წლებში უშიშრად ებრძოდა მტერს ხალხთა ღირსების, თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის დაცვადად. ყველა ყმაწვილმა იცის, რომ თქვენც, ლეონი დ ილიას ძე, განვლით ომის ძნელი გზები პირველი დღიდან დაწყებული, გამარჯვების სალუტამდე.

და დღეს, ამ მშვიდობიან, სასიხარულო დღეს, გულთადად მადლობას ვუძღვით ჩვენი სამშობლოს ყველა მამაც დამცველს, მათ, ვინც უღრუბლო, ბედნიერი ბავშვობა გვაჩუქა.

არტექში ჩვენთან ერთად არიან ჩვენი თანატოლები, მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის შვილები. ჩვენ სხვადასხვა სახელები, სხვადასხვა ენა, განსხვავებული სიძღვრები გვაქვს, მაგრამ ყველანი გვძულს ომი, გვძულს ფაშიზმი. ჩვენ ყველანი მშვიდობაზე ვოცნებობთ, ჩვენ ვსურს მეგობრები და ამხანაგები ვიყოთ. ჩვენ ყველანი — მადლოერი შვილები, საერთო არტექულ მადლობას ვუძღვით კომუნისტურ პარტიას, საბჭოთა მთავრობას,

თქვენ, ძვირფასო ლეონი დ ილიას ძე, იმ დაუღალავი ბრძოლისათვის, რომელსაც ეწვეით მშვიდობის განსამტკიცებლად, ხალხთა შორის მეგობრობის განმტკიცებისათვის, ყველა ქვეყნის მშრომელთა ბავშვების ბედნიერებისათვის დაე, მუდამ იყოს მზე!

გაუმარჯოს ჩვენს საყვარელ სამშობლოს — საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკათა კავშირის გაუმარჯოს მშვიდობას! საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის საქმისათვის საბრძოლველად მზად ვართ!

პიონერთა XI საკავშირო შეკრების დელეგატები. არტექი, 1974 წლის აგვისტო.

საბჭოთა კავშირი

10

კომკავშირი

1974

საბჭოთა კავშირის აკადემიური კომიტეტი
საბჭოთა კავშირის აკადემიური კომიტეტი
საბჭოთა კავშირის აკადემიური კომიტეტი

აგვისტოს 1926 წლიდან

სს. კ. მ. მ. მ.
გაგვიგულდობა

ბაქაჯუქუქა!»

ჩვენი ქვეყნის ყველა ნორს ღვინვალს!

პიონერთა VI შეკრების დაღვრებას მიმართება

პიონერო ამხანაგო მეგობარო!

შენ მოგმართავს პიონერთა VI საკავშირო შეკრება, საში თათი მისი დღეღვატი. შენთან ერთად, ჩვენი დიადი სამშობლოს ყველა ყმაწვილთან ერთად, ჩვენ დღეს მაღლობის სიტყვებით მივმართავთ საბჭოთა ხალხს, მშობლიურ კომუნისტურ პარტიას, ჩვენს წინამძღოლს — კომკავშირს — სიყვარულისა და მზრუნველობისათვის, ბედნიერებისათვის, რომ ცხოვრობთ და ვიკრდებით საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის კავშირში, სადაც ყოველი ჩვენგანისათვის ღიაა დიდ ცხოვრებაში გასასვლელი ნათელი გზა.

პიონერო, სადაც არ უნდა ცხოვრობდ, დიდ ქალაქსა თუ სოფელში, შენ ხედავ მაშელოდამი სამსახურის ნათელ მაგალითს — კომუნისტების, კომკავშირელების, შრომის გმირების მაგალითს. მათგან ვისწავლით ღვინვის ანდერძისადმი, ოქტომბრის წითელი დროშისადმი, კომუნისმის საქმისადმი ერთგულების წმინდად დაცვა. მათგან ვისწავლით თავდადებულ შრომა, სამშობლოს სიყვარული და დაცვა, როგორც იცავდნენ მას ჩვენი მამები, გმირი კომკავშირელები, ჩვენი თანატოლი გმირი პიონერები.

ყოფთ ისეთი, როგორც ისინი, განვარდით მათი რევოლუციური საქმე! გვიწოდებს დიდებელი ღვინვური თვისებები: კომუნისტური იდეურობა, შრომისმოყვარეობა, პატიოსნება, კეთილშობილება, შეუპოვრობა სწავლაში, შრომის სიყვარული, დიადი ღვინვური პარტიისადმი უსაზღვრო ერთგულება.

შევახრდეთ კომკავშირის XVII ყრილობის განაწესი!

კარგად და წარჩინებით ვისწავლით, მტკიცედ ვიმეგობროთ, ერთმანეთს დავეხმაროთ, ვიცით, რომ გველის შემოქმედებით, სასიხარულო შრომა ჩვენი სამშობლოს საკეთილდღეოდ. ვემაზადებთ კიდევ ამისათვის. ახლაც გვხვს ჩვენი პიონერული წვლილი შევიტანეთ მეცხრე ხუნთწლიდში. მოგვირდებთ ყველას: ჩაეწით ოპერაცია. —
შე — „ბაიკალ-ამურის მაგისტრალს — პიონერული

რელსები! მონაწილეობა მიიღეთ დიდ ლაშქრობაში მაკულატურისა და პოლიმერული მასალების შესაგროვებლად — „მილიონი — სამშობლოს!“ გავუფრთხილდეთ და დავამშენოთ სახლი, სადაც ცხოვრობთ, სკოლა, სადაც ვსწავლობთ, ბუნება, რომელიც გარს გვკრტყია.

პიონერებო ვიყოთ მზად შრომისა და სამშობლოს დასაცავად! ყველანი გავხდეთ მშუდ ნიშნისები!

ქვეყანა ემზადება დიდი ზეიმისათვის — პიტერულ ფაშისზე გამარჯვების 30-ე წლისთავისათვის. მზრუნველობა და ყურადღება გამოვიჩინოთ დიდი სამამულო ომის ვეტერანების, დაღუპულ მეტროლოთა ოჯახების მიმართ; მოვუაროთ განმათავისუფლებელი მეტროლოების ძეგლებს, დავრგოთ ყველაზე ღამაში ყვავილები, ყოველ ვეტერანს მოვუშალოთ საჩუქარი.

ჩვენი კომუნისტური პარტია გვასწავლის — ვიმეგობროთ მთელი მსოფლიოს მშრომელთა შვილებთან, განვამტკიცოთ ერთიანობა სოციალისტური ქვეყნების პიონერებთან; გავიწარმოთ პატრიოტი ინტერნაციონალისტები! უფრო აქტიური მონაწილეობა მივიღოთ სოლიდარობის საერთაშორისო მოძრაობაში მათთან, ვინც იბრძვის იმპერიალიზმის, კოლონიალიზმის, ფაშისმისა და რეაქციის წინააღმდეგ, ვინც იბრძვის იმისათვის, რომ მშვიდობა სუფევდეს მთელ დედამიწაზე. „თავისუფლება პოლიტიკურ პატიმრებს!“ „ძირს ჩიღეს ფაშისტური ხუნტა!“ „თავისუფლება ამხანაგ ღლის კორგვანს!“ „დე, მუღამ ყოს მუე!“

ჩვენს შეკრებაზე სტარტს იღებს მარშის — „შეად ვარ!“ — ახალი ეტაპი. მას ვუძღვნით დიდ სამამულო ოში საბჭოთა ხალხის გამარჯვების 30-ე წლისთავს. მარშის დევიზია „სალუტო, გამარჯვება!“

პიონერო! რგოლო! რაზმო! რაშმეულო! დადექი საკავშირო მარშის სტარტს! წარჩინებული სწავლით, შრომაში, სპორტში, სასოგადოებრივ საქმიანობაში წარმატებებით ვუპასუხოთ სამშობლოს, პარტიის, ხალხის მამობრივ მზრუნველობას!

მზად ვიყოთ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის საქმისათვის საბრძოლველად!

ს. მარტის საბ. დაქ. სსრ საბოლოო რესპუბლიკა

წითელი სკოლა

მოკრიბი
სორბუაშვილი

მ ო თ რ ო ბ ა

მატარი
ზურაბ მიქარიაშვილი.

1. ჩ ა უ შ ო ლ ა ვ ი წ ყ ა რ ო

სოფელ შავი პირხადე ებურა.
დილის ცვაობი ცრემლად ეპყურებოდა ლორთქი ბა-
ლახს.

შუეს ღიმილი აღარ ამოსდევდა.
დედა მოუკვდა იმ მზიარულ საღამოებსაც.
ვიღას ეღიზნებოდა!
ის გრძელი შუაქუჩა აღარ ზომიზიებდა გულმართალი
ვაყაყებთა და თვალფორინა ქალიშვილებით.

ხმა ჩიჭირო დიღმა, ენა დიდღმა საღამურმა, საღა-
მობანს რომ ალოკოცდებოდა დიდ გალაგანში და შუა-
ღამემდე ახარებდა გულს.

აღარ ისმოდა დაუარე-დათიკოს გუგუნა „განი-განი!“
„ქარულის“ შემოსავლელად მკლავგამოლი ტაში-შა-
ლიკოს ღიმილიანი „ტაშა-ტაშა-ტაშა!“ დაიკარგა რიხი-
რიხი ვახტანგის რიხიანი შეძახილი, გაჩაღებულ ლხინში
განიერ ბუქებს რომ მიარწევდა ლაპრაის გვერდით. ხა-
რისთვალემა ბრახტას ბიჭი აღარ იყურებოდა შევბაღნი-
ან მკლავზე, აღმა აბრუნებისას რომ უთახთახებდა კონ-
ქურა კუნთები. ჩაკვდა დიდთავა თემოს დაწმენდილი
„ვარხალლო“ და ბღინკია ბესიკას „ალათასა-ბალათასა“.

ჩანიან ვაყაყათა ჭაქანება აღარ იყო სოფელში.
ნალგელი მოსაძლებოდა ძეხორციელს.

პატარა ბიჭებსაც დიდი საფიქრალი მოგვეცა. ოჯახის
თავაყები დაგვარქვეს და მართლაც კაცებოვით ვიწურე-
ბოდით ოფლში. მთსავით გვედარდებოდა ცხოვრება.

— ბიჭო, სულხან! — ჩამესმოდა ძილში დედაჩემის
ფრთხილი ხმა.

— მკეუ — წავიზმუქუნებდი ზურგმიქცეული.
— გაიღვიძე, შვილო, მამალმა იყვილა!

ძილდაუსრულდებლას და გუნებაშემდგურეულს ჩვენს
ჭიბია მამალზე მომივიდოდა ჯავრი. გაუხეღელი თვალის
წინ წარმომიდგებოდა შავწითელა მამალი, რომელიც ღო-

ნივრად დაებჩინებოდა მიწას მოკაუჭებულ ფრჩხილები-
თა, აიწურებოდა და რიხიანად დასძახებდა „ყიყოლოსა“,
ბრაზი მომძაღლებოდა და ერთხელ კიდევ დაეგუქრე-
ბოდი — ანდეროს ავიგებ-მეთქი... რამდენჯერ დაქვადნე-
ბივარ და ვერა და ვერ ავუცხადე.

ღიან, ეგრე უთეგია გამაღვიძებდნენ მამალი და დე-
დაჩემი და შეუდღებოდი წინასაღამოთი დაგეგმილ საქ-
მეს — ან წისქვილისკენ გავწყვედი, ან ტყის გზას გავუდ-
ვებოდი.

— შვილო, სულხან, ადგილ, ადრეულა თეთრი სიმინ-
დი დეარჩიოთ!

ძილშიაც შეყოლილი მქონდა იმის ფიქრი, რომ კბი-
ქვეშ მოსავლემი აღარა გვებაღა-რა და უშვალ წამოხტე-
ბოდი.

— ჩვენს ბოჩოლის აღარც თივა აქვს და აღარც ფე-
ჩეჩი, შვილო!

ბოჩოლა დედუღეთელმა პაპამ გვაჩუქა. იმის მოზი-
ბას ჩემს უქმელობას ვარჩევდი და დიდი გორდით გავ-
წევი კანკალანთ საძძოსაკენ ზზის სასესნებლად.

— შვილო, სულხან, ვენახი შეწაღლე!

— თონის ფიხი აღარა გვაქვს, შვილო!

— კომბოსტო ვასაყიდა!

— ხუციკოს კაბა შემოაცვდა! — ერთთავად პირზე
ეკერა ჭალაამორეულ დედას.

— ხუ მიწყენ, შვილო, შენა ხარ ჩვენი მორბედიცა და
ოჯახის თივიც! — ნალგლიანი თვლით მომამკერდებოდა
მშობელი.

ბურტყუნს მოვეშვებოდი, თავს მოვიმზიარებოდი
და მოვიმაროვითიანებდი.

მიჩვეული ვიყავი ჭაფას. არად ვაგდებდი გაჭირვებას.
ან რად უნდა შემეცხადებინა, მარტო მე ხომ არა, მთელი
სოფლის ბიჭები ამ დღეში იყვნენ.

ეგ დღე გვადგა, მაგრამ სიყმაწვილეს მაინც თავისი
გაჭქნდა. ნალგლიანმა დრო-კამმა ბავშვური სიხალისე
პირ ჩავგვილა. ისეც ვაქრამულბდით ცკოლის მიღამოს,

მინდრო-ველებს ისევ ვფენდით სიცოცხესკისა. როცა მინ მივეცევილი, მაშინვე დაგვიცხრობოდა სიცელქე. გარტე მიგვიყვებდა გული — მიძიმე ფქვრს გავერიდებოდა, უშალ გადაგვაყენებდებოდა დღლილი-დაცხცელი-ბაბა, ეჭვის ბურტყუნ-სამდღურაიც და გულომჩარებოთ დღეშველინი ბუქნიანთ ბაბალეს სახლისავე.

ბუქნიანთ ბაბალეს სახლი ჩვენს უბნის შუაგულად ითვლებოდა. დაუშთავრებელ შენობას თავ-პირი ჩამსტროდა — ომში წასულ პატრონს ვერც კარ-ფანჯრების ჩაბართვა მოესწრო და ვერც კედლების შეაფხირებდა. ბუქნიანთ ბაბალე სასარდაფედ გამიზნულ ოთახში ცხოვრობდა თავისი ტყუპ-ტყუპი გოგონებთან. საკმაოდ მოზრდილი ეზოც ფარდალადა დავიგინე, სამხრედ დასხრახილი ფიჭვის ფიცარი ორ კოდ ქვეტრებზე გადაეცვალა, აღარც კუხიანი მარგილი და ეკლიანი მავთული ეღისკებინა — გამოუსადეგრად მიეჩინა რიყიანი ნიადაგი, ვერ განხორციელებინა ქმნის ჩანადფირი — ხამი მიწის მიზიდის, სქლად დაყრისა და გაბატონების მერე რომ უპირებდა გაბაღნარებას. ისეც — დაბურუნების მერე ჯაკეკეთოსო.

ჰოდა, ამის გამოისობით სოფლის მოედნად ქვეტელიყო ბუქნიანთ ბაბალეს ეზო. არც ძალიერ ჰყავდა დაღრძობელი სხვათა მისარიედ-გასაფრთხოზობლად, თვითონ ბაბალეც გულბორბოტი არ იყო, რომ ბუქნულივითა და წყველა-ქოქოლით გაომევექსუეთ... აი ამიტომ ის რიყიანი ეზო-მიდომო თამაშ-გართობის სასაპარეზოდ გექმნება გადაქცეული.

სათამაშოს კი რა გამოგვიყვებოდა. გაცვარა-ბურთო, დგლა-ბურთო, ომობაზაო, ნიშპა-ნიშპაო, სალობაო, გრძელი ჭრობი, დამოლობაზაო, წრელახტო... რიღითი აღარ ვეჩინებოდი!

მარტო თამაშ-გართობაში როდი ვიფიქვებოდი. თავში ოფოფები შევიგისხდებოდენ. პატარა წყენინობა და უსამართლობა გვეყოფინდა. კაცი ვერ გარჩევდა კია, ვინ იყო მართალი და ვინ მტყუანი. გული ყელში მოგვეჩრებოდა, გავამლავნიწვლილი და მუშტი-კრიკისა გავპართავდით. დაესისხლადენებოდი, გავიზუტებოდი, მაგრამ დიხანს ვერ გავცდიბოდი უმძრახად, მეორე დღევე შევრეგლებოდი და მოვეტუტებოდი ერთ-ურის.

კვლევ გავრტყლებოდა თამაში, სიცელქე, სიხალსე, რაშიც დაუყოხავად ჩაგვეზიარებოდა ხოლმე ჩვენს ტოლო გოგონები, ისინი ხომ მეტ სურნელებას აძლევდნენ ჩვენს სიყმაწვილეს.

ღაბა, ჩვენი ბავშვური სიცოცხლე წყაროსავით ჩუხჩუხებდა.

2. დი მოს ნაღალეზი

ბუქნიანთ ბაბალეს ეზო-მოედანზე სულ ტოლნი და სწორი შევიყარებოდი ხოლმე. გული და ბედი თითქმის ყველას ერთ სასწორზე გვეჩონდა ხაზონი. ისე ვყავით პაქველენი ერთურთთან, რომ უნახავად ვერა ვძლებდით.

ჩვენს მარაქაში მხოლოდ ერთი გვევრა ტანიტაც თვალგამოსარჩევი და ხნოვანებოთაც ერთი თაბახით მეტი. ის გახალდა მუხიგულთან ერეკლეს ბიკი დმიტო. აღარას ჩავუტყუებოდი, რომ ეგრე გაბრტყლებოდი მიგვეპართა, ისედაც ვერ ვითანიებოდი ამ სადარბაისილო სახელს, იმასაც გავუშარტყვით ნათლობის სახელი და „დიმო“ შევარქვით.

ტანაყრილ დიმოს ნესტოვობით ნასულთქი არა ჰყოფინდა და პირი ერთთავად ღია ჰქონდა. დასვენებულ-დამშინებულად კი ყუტრის საჩოთიოდ ხრუტუნებდა, ლაპა-

რაკისას ცხვირი ტელღუნებოდა, მაგის გამო ლღღუნაც ვუწოდეთ.

ღღღუნა დიმო აღბათ ჩვენზე ორი-სამი წლით ადრე იყო მოვლენილი ამ ქვეყანაზე. მაგრამ ჰქუთთა და ქვევით სულაც არ იჩრებოდა ჩვენგან. არც ცდლა როდისმე, მაშალი ინდულივით აფხორილყო და თავაწუნულს გადმოეხედა. გულგაურყვებელი ბიკი თავისი გონება-ხასიათით ისე იყო ჩვენთან შეზრდილი, რომ არად უღრდა და უჩრენოდ ცხოვრება. აყვალავრში ჩვენთან ელო წლით.

სწავლაშიც მხარდამხარ მოგვეყვებოდა. ორი წლით ადრე შეელო სკოლის კარი, მაგრამ მესამე წელსვე წაბოვეწიეთ. ხანგრძლივ ავადმყოფობას დაეორჩებინა. კიდევ კარგი, ეგრე მოეწყო, თორემ ჩვენს დიმო ვერ შემოგვიძმობილდებოდა და, ვინ იცის, რამდენი სიმშვენიერე-სილუზათე დააღლებდობა ჩვენს სიყმაწვილეს. უღმიოდ წარმოუღვენსად მიგვანდა ცხოვრება.

გვიხაროდა დიმოსთან ყოფნა, უფრო კი თამაშ-გართობა. რაღაც მეტი სიმძაფრე და სიხალსე შემოქმინდა. მასაც ღილად სიამოვნებდა ჩვენთან გართობა და ერთ-თავად „ვითამაშოთ“ ეკერა პირზე. საოჯახო საქმიანობასა და წიგნებს გამოუსტებოდა თუ არა, ბუქნიანთ ბაბალეს ეს-მოედანზე მოთავსუნებოდა და საღმის მავერიც კი-ტოვებოდა შემოგვიერთდებოდა:

- რას აკეთებთ, ბიჭებო?!
- არ ვფერს, შენ გიცდი, დიმო!
- კი ვითამაშოთ?
- აბა, რა!
- რომელი?
- რომელიც გავებარდება.

დიმო მაღლა შეიღებოდა გაბურტყნულ თავსა, პირს დააღებდა და:

- კი ხანია გრტყელი ჭრობი არ გვითამაშია, ბიჭებო! — და საითიოდ შეგათავალიერებდა.
- რას იტყვი, თხოლო? — გამომცდელად მიაბღვერდებოდა.

თხოლოც ჩვენი დევანათუეთ ერთ გალაღებულ ოჯახის შვილსა. ნამდვილი სახელი თენგიზი ერქვა, მაგრამ, მშობლებისა და მასწავლებლების გარდა, არავინ სდებდა ამ პატეხს, ზოგჯერ ისინიც ვერ ითანიებდნენ და „თოხლო“ წამოსცდებოდათ ხოლმე.

გამხდარ-გაფერმართალეულზე, წრიკოა თოხლოს მინც-დამანც არ ესიამოვნებოდა დიმოს ოინიანი მიჩრებდა, ბურჯერ ჰქონდა ნაწვევი ღღღუნას ტოტყე ხელების წაბოხლებუება და უიმიოდ ჩაიფერდებოდა.

— დედა გენაცვალს, გაგხადე ღირსი პასუხისა! — დამცინავ ფერს მისცემდა სიტყვას.

— მე რა უნდა ეთქვა! — უფროდ უპასუხებდა თოხლო, — კარგია, ეგ ვითამაშოთ! — ბავშვი თანხმობას ამბობდნენ, მაგრამ გულში — არას. უსიამო გრძნობა შეაყიენებდა.

— ყოჩაღ, თოხლო, ბიკი ხარ, როგორც კაცო ყაჩაღ!

თხოლო წელში გაიმართებოდა და იმედია იფერი მოეცემა.

— ჰა, ძველი, ხომ გიხარია, ბექებზე რომ მერცხაოვით გადავვლებდი ხოლმე დაჯარებულ ლოდნოშოს. — თიხოს ეტყუა და თან მის მალულად თვალს ჩაუტარა და აწროას, მეტისმეტი სიშავის გამო ლოდნოშოდ რომ გვეყვება მონათლული.

ანზორა გაგრისთვის კბილებს ვადმოყრდა და ღრეშით არხვედა თავსა.

— ხო, ხო, ხო, ნახე, რა ღღეში ჩავაგდოთ თავგამოდებული ლოდნოში. — დიმი სატაშეებს ლინიერად გაანახუნებდა ერთი-მეორეზე და გახურებულ ხელსხულებს ლოყებზე ჩამოუფაცუნებდა თიხოს.

წახალისებული საგრძელჯიროდ აცემუქებოდა კიქუს გავრავლით.

— ჩაღვდა შენ გერგო, დიმი! — სიხარულით შესახებდა თიხო.

— რას ვიზამ, ეგეთი ბედი მაქვს! — ავიჯინდებოდა უკმაყოფილო დიმი და მორჩილად გასწევდა მონიშნული ადგილისაკენ.

ეს ტანადი, ახმაზი ბიჭი აქლემივით მოიკუხებოდა, მუხლისთავებზე დაიოყვავდა მსხვილ თითებს, განიერ მხრებს წინ წამოიფხობებდა, იმ გამსხვილებულ თავს ღობეზე ჩამოკონწილავებულ გორასავით ჩაჰკიდებდა და კისერმორტივით უტლიდა გადამხტომელს.

— ჰა, დროზე მოდი, როდემდე უნდა მახენ-შოთ, — ქვეშიდან ამოგებღვირებდა.

ჩვევს ადარ დაუყოვნებლივ, შორიდან გამოეკანდებოდა, სასაზღვრო წრესთან დაკავრავლით ფეხებსა, ზამბარასავით შეეხტებოდა, გაუარჩხული ხელებით დავეციემოლით დახეულმაისურთან ბექებზე და გადავახტებოდა.

ანზორა დაპირველდებოდა. ისე სწრაფად და მსუბუქად გადავლეულია, ვანზე გაფშვილ ფეხებს ოდნავადაც არ შეახებდა დიშოს ბრტყელ ზურგსა. ორივე ხელს ერთდროულად დაარტყამდა ნაჭორავების ბექებს, მარცხენას დაეღობდა, მარჯვენას კი სწრაფად გააქანებდა და გატყევილ სატაშეს ამოარტყამდა უკანაზე.

ჩვე ვიციროდი, დიშოს კი წყენა ვაპკრავდა და გაუტეგბრად წაიდუღუნებდა რაღაცას, ალბათ, სამავგიეროს გადახდა იქადა.

სხვებიც უვნებლად გადავახტებოდა. სულ ბოლოს თიხოს გამოეკანდებოდა. ჩაჭრის შიში ფერს დაუარკვავდა, მონც მოიკრებდა ძალდინესა და, წაუფიქრობებლად, რომ გადახტებოდა, სიხარულით აახმაზამებდა წამწამებს.

დიმი უკმაყოფილოდ გაიქნედა გაუკრეპავ თავსა და ერთ ხაზს კიდევ გადაინაცვლებოდა.

მეორე ხაზზეც მოვახტებდით უვნებლად გადახტობას.

მეთხევე გაგვიკირდებოდა.

მეხუთე უფრო ვაგვიჩნებდებოდა.

ახლა კი დადგებოდა რომელიმეს ჩაჭრის ჯერი.

უფრო ხშირად თიხოს უმტყუნებდა მუხლი თუ მკვავი. ნახტომი ვეღარ გაუწვდებოდა, დიშოს სველ ბექებს წამოეჭახებოდა, მიწაზე გაითხალაშებოდა.

და ავტებლით ყიფინას.

დაუყოფრებული დიმი ხენეშით ამიართებოდა, დაბერილ ქუთუთოებს მოიკუმავდა, დიმილის ნაოჭებს აისხამდა და:

— მომძანებდი აქა! — სალოკი თითის ამოკატეტი-თაც მიიხმობდა.

ფრადკარგული თხოლო დაზარებლი გასწევდა.

— თუ უკარგავდ არ ვიყო, ცოტახანს ჩაქევი აქა! — ნახევრობით წაიმღერებდა კიდევ დიმი და სველი უნის რას ვაღაღრევითაც მიუთითებდა საჯირედ განახული ადგილისაკენ.

მეტი რა ჩარა იყო. საჯირედ უნდა მოხრილიყო თხოლო.

ახლა იმას აუუყენებდით ბექებზე თხოლშენსა.

ჩემნაირი წაწლიკა ბიჭები ზედაც რომ დასკლომოდით, მუხლებსაც ვერ შეეკრევიდით თხოლოს არც ლოდნოში ანზორას უკრითაც, ისიც მიმინისავით მსუბუქად გადავვლებოდა, სხვებიც შელაგაითანად გადაახტებდნენ, მაგრამ დიშოს დატყაპუნებისა ეშინოდა, დიშოს სულ სხვა ჯარი ჰქონდა.

შორიდან გამოძენულდებოდა, დათვისათა ფეხებით დახეხუქებოდა სასაზღვრო ხაზზე, მძიმე უხტებოდა, ჰაერიც გაიფარებოდა, გაფარჩხული ხელსხმევივით ვამეტებით დაეცემოდა თიხოს გარკინილ ბექებზე, მსხვლითივითიან მარჯვენას ლინიერად ამოარტყამდა უკან და არწივივით გადაუშუშულებდა.

მთელი სხეული აუერი-აღდებოდა თიხოს და უღონოდ წაბარბაცდებოდა.

— ჰა, თხოლო, ხომ არ დიანგერი! — გამარჯვებული კილოთი მიამახებდა დიმი.

ღონემიხილი თხოლო აქასქასდებოდა და პასუხის გაცემის თავიც აღარა ჰქონდა.

— რას გიჯანკალებს მუხლები, გამაგრდი, შე დედალო! — მხას აუწევდა დიმი.

— მიჰყე დროზე! — ძლივს წამოიქვამდა გულწაყენი თხოლო და უნდომანოდ გადაინაცვლებდა მომდევნო ხაზზე, და კვლავ გამოეჩნდებოდა.

— ჰმ! რა მავრად მიწიყვებ, შე უშავის კლანდი! — ცეცხლზე ნავის დაასხამდა ლოდნოში და კვლავ უცნაურად ამოუწყაპუნებდა თითებს გადახტომისას.

ვიდრე ჩასაჭრელ ხაზამდე ჩავიდრდა, თხოლოს თავიც ემართებოდა.

გულშიშვარა ბიჭები დიშოს უფრო ლახტაობისას უფროთხოდნენ:

ლახტაობაში ხომ ტოლი არა ჰყავდა.

ერთ გუნდს ის ჩაუდგებოდა სათავეში. გუნდისთავს „დედას“ ეყვანდით. მეორე „დედას“ ლოდნოში გამოიღებდა თიხას, არც მას აკლდა გულის სიმაგრე, მუხლის ძალა, მოხერხებულება-გამბედაობა...

უსკოლო დღეს უფრო ვავაჩნებდით ლახტაობას.

უსკოლო დღეს ეფროსა და არდადეგებს ეყვანდით გაზაფხულსა და შემოდგომის უფრო აცემუქდებოდა თხოლო სასაზღვროდ, როცა მის გულზე გამოსცდა მოსწყურებდა პაპას და მოღლილ ძელებს მიუფიცებდა. სწორედ ამ

დროს გვიყოდა სისხლი. დაბარებულებივით მივიჩქაროდით ბუენიანთ ბაბაღეს ეზოსკენ.

დღი და ღონისძივით პირისპირ დადგებოდნენ და დაიწყებდნენ „არჩევან-არადანს“. ნაკუთებებ ბიჭებს გავკეთვოდნენ, ორ ჩვეულებად გავკეთვოდნენ.

როცა დღის გუნდში ვერ მოხვდებოდა, თხოვო შენით დიდრიცხვობდა, დაუარებაც წყლის ნაყვად მიიჩნდა და უსიამოდ დამორჩილებოდა ბელსა.

ღელვები კენჭსა ყრიდნენ.
დღის სულაც არ ეშინოდა წრეში ჩადგომისა. ყურებზეც კი, წითელკარსკვავიან ქუდს გვერდზე მოისროლებოდა, გახუთებულ კიტრსაც მიიყოლებოდა, მკლავებს დაიკარწყებოდა, სხვის ნაჩუქარ გალიფე შარვალს მაღლა აიტმასნიდა და წრეში გასწორებულ ქამარს გადალაჯებდა:

— აბა, ბიჭებო, მკლავ-მუხლი გაიმაგრეთ, ფხიზლად იყავით! — რიხიანად იტყოფდა და თვითონაც მუხსავით გაჯეგებოდა. იმ ფართო თვლებს ფხიზლად ააფიფინებდა, რომ ქამარი არაგის გაეცლია.

ჩვენც რიხით წამოვეულებით. მოტყუება-მოხერხება იყო მთავარი. რომელიმეს წინ გავუსწორებდით

დავარების ხერხით რომ ვერას გავხვდებოდით დემოსთან, სხვა რამეს მოიფიქრებდა ღონისძივით ბიჭები. თვალს ჩავეყრავდა, მივეხვებოდით. ღონისძივით გვერდით გაიპარებოდა, მოულოდნელად დასწყდებოდა. რომელიმეს ქამარს და, ვიდრე ჩოჩქოლისაკენ თვალს ვუყრდით, მიმართობილი ბიჭი გონს მოვიდოდა, ღონისძივით ხელში აკვავა ბატაბეული ქამარი და სისხარულით კუნტრულობდა.

ვგრე მოტყუება-მოხერხებით თითქმის ყველას დავციტავდით ქამრებს, დემოსას კი ხელს ვერავინ ახლებდა.

მივესვოდით დატაბეული ქამრებითა და ქაბაუებს დაუყენებდით მსხვილ კანჭებზე. განა არ ეწვოდა, მაგრამ არ შემიძნედა, სიცილს მოუმატებდა და უნებურად ეღრიჭებოდა სახე. მუქარას კი არ გვაკლვდა:

— ჰა, ჰაი, თუ გაბჭერიო და ჩაგაყენეთ, ისეთ დღეს დაგაყრიო, რომ ქვაც კი იწვოდეს თქვენი ცოდვით!

ბევრ ბიჭს ვაპყრავდა შიში. ღონისძივით კი უფრო გაფიცებოდა და ცემას მოუმატებდა.

ძლივს გავიძნედი დემოს ქამარს. მერე გავკუთვდებოდნენ წრის შუაგულში და ერთმანეთს მიეყუებოდნენ. დღიო კი კრუხივით გადაეფარებოდა.

ქამრის დასაცინცლად, მაგრამ დემოს ფხიზელ თვალს ვერ დავასწრებდით, უმაღლესად გამძობილებოდა იმ დიდობას ფეხსა და გულგახეთქილი გამოქუფითხვობდით. კაი ბიჭები ვიყავით და არ მოვირიდებოდით! ვისაც მოუწყვდინდა ამოგრიხილ, ღინგამაგარა ინგლისურ ყელიან ფეხსაცმელსა, ვაი იმისი ბრალიცა! ამოდ გავუგორდებოდით, მხარბიჭების დაეყვავა შეგვრჩებოდა ხელმოკარულებს.

მაგრამ არც ვგრე შეუვალი იყო დემოს წრე. ჩვენს ჩვეულებას კაი მოიმედე და მოხერხებულ დემოსს ჩვეულება.

— ნუ გეშინიათ, ბიჭებო, აქა ვარ! — მხნელ შესძახებდა ზურგი-ზურგის მიყუდებულებს და ყველაზე მეტბასა ხვდებოდა.

— ხო-ხო, ხო, როგორ მეშფვა!
— ნაღლებით ამეგოს ფეხები! — ჩიოდნენ შეხერხებულები.

— ცოტაც გაუძელით, ბიჭებო! — კვლავ გამაზნევებდა დემო და მაღ-მაღ იქნედა ფეხსა.
ბოლოს ისევ დემო დაიხსნიდა გაჭირვებულ ბიჭებსა — რომელიმეს მოგვასწრებდა წრეში და ჩაგვკრიდა. ახლა ჩვენი ჩადგომის ჭერი დადგებოდა.

უარისის მოლოდინში გულზე ჩრდილი დაგვიცხმოდო.

თოხლო ყურს მოიძაბრებდა, იქნებ დედამისს დაეძახა და დიშოს რისხვა ასცდენოდა, მაგრამ სხვა დროს რომ მალ-მალე გაუწვილებდა ყურში: „შვილო, თენგიზ, მოდი, პური ჭამე!“, როცა უჭირდა, მაშინ სულაც დღიარგებოდა ის ხმა. შოშინავან მოვლანდებოდა კიდევ და გაუბედავად იტყუოდა:

— დედაჩემო მეძახის!
— ემნდლან ფეხი არ მოიცვალო! მე ვიცი, ვინც გეძახის! — უბრძანებდა დიშო.

— გაუშვი, დიშო, ცოდო! — ჩვენც შეგებეწეწობლით.

— მე ცოდო არ ვიყავი, წვერდასველებული ქაბრიით რომ მექეჯოდა?!
— სხვისი ქაბარი გვცდებოდა, დიშო, თოხლოს ორჯერ არ მოუქნევია.

— მე არ ვიცი, წესი წესია, ბოლომდე უნდა ითამაშოს! ისე უნდა მოექანცო, რომ მშვიერი მგელივით ცეცს პურის კილიანს.

ბიჭები ვიცინოდით, თოხლოს კი გულზე ლოდი აწვა.

— აბა, ის კარგია, დედა რომ გოგლიმოგლიანი ჭიქით დასდევს და ეჩხუბება — ჭამეო!

ბიჭებს ნერწყვი მოგვადგებოდა გოგლიმოგლის ხსენებაზე.

— ჰა, ჩადექით, რაღას უტლით! — წაიდუღუნებდა დიშო.

დაზარებით ჩადგებოლით წრეში.

დიშოს ბიჭები დატრიალდებოდნენ, მაგრამ ვერ მივართმევდით.

— ახი ყოფილა, რომ ნაღლებით ავიწვან კანჭები! ეჰ, ისევ მე თუ არ დავიწვი... — რიხიანად იტყოდა დიშო და მოხურდებოდა.

ქაბრის გატაცებაც უცნაური იცოდა. უცებ მობოლუნებებოდა, გაგიგორდებოდა, აზონდში დასწვდებოდა ქაბარს და, ვიღრე გონს მოვეგებოლით, უკვე გატაცებული ჰქონდა. აჰალ გავიქნევდით ფეხსა. დიშო უკვე განზე იდგა და გულიანად ხარხარებდა.

სხვებიც გაგვაციოდნენ ქაბრებს. წრის შუაგულში მოგვიტყვედნენ...

ყველას დიშოსკენ გვექირა თვალი, რათა მის შემოწაქნევს აერიდებოლით. მწარე გამორტყმა იცოდა. ქაბარს დაიმოკლებდა და ისე ღონივრად გაგვიტყლაშუნებდა, რომ ცა გაგვიწითლდებოდა. ისედაც ხმელ-ხმელ კანჭებს ნაღლებად გვიცქვამდა.

— ცოდა ნელა, დიშო! — შეგებეწეწობლით გამწარებულნი.

— ღონეს ვერ ვიცივდი, ღონესა! — ზეიმურად შემოსძახებდა და უფრო ძძლავრად მოიქნევდა.

ყველზე მეტს ღიღონიშობსა და თოხლოს ახვედრებდა.

ღიღონიშოს იმიტომ, რომ მთეარ მოწინააღმდეგედ მიჩნდა და მაგნარი შემძლე-ყოჩაღების წამოჩოქება ახარებდა.

— ჰა, გაგწითლა შავი კანჭები, ნამდვილო ღიღონიშო?! — ნიშნის მოგებით მიძახებდა.

მერე თოხლოს ამოიღებდა მინანში. უყვარდა მისი წყმტუტნი და ფერფურის დაკარგვა.

— მოვედი, თოხლო! — დასძახებდა და იმასაც ღონივრად მოუქნევდა.

შემინებული თოხლო ბიჭებს შუაში შეიჭეჭეუებოდა.

— აქეთ გამომიღეთ, აქეთა! — ააზხუილებდა ქაბარსა.

ბიჭებიც გულს გაეჭეჭეუებლით და ხელსა ვკრავდით საცოდავს.

— აბა, თოხლო, როგორა გეძეს თეთრი კანჭები?!
— ცოდოა, დიშო! — გაახსენებდა ერთი ხეთისნიერი მაინცა.

— ეგრე თუ არ გამოვწურთით თივთიკა ფეხები. ძვალ-ძარღვი დაეკარგება დედ-მამის ლოლიაობითა.

ჰოდა, არ დაინდობდა. გაქანდებოდა, ცვლავ გამეტებით შემოარტყამდა.

თოხლოს თვალეში დასცეცხლავდა. დიშო კი განზე გადგებოდა და გულიანად ხარხარებდა.

— არ გრცხვნიან, დიშო?! — ჩაესმობა ნაცნობი, წმინდა ხმა.

ეს ჩვენი კლასელი შუქია იყო.

გაოფლიანებული დიშო შეყვანდებოდა, ბიჭების სერიის საცქერლად მოსულ თანაკლასელ გოგონებს რომ დანიანხავდა.

— ჰა, დიშო, სირცხვილი არ არის, როგორ მტრულად ექცევი?!
— თამაში თამაშია, რა კენა! მაჯობოს და გადამიხადოს სამაგიერო!

— თუ გიყვარვარ, მოემვი თოხლოს! — ყელსაც გამოუწევდა შუქია.

— კი, კი, ეყოფა! — ეტყოდნენ სხვა გოგონებიც: თინეო, ცისამი, ელენე.

— თქვენი ხათრით, თორემ მეტის ღირსია! ახლა სხვებს ჩამოგვიტოვებდა...
ლახტობა დამთავრდებოდა. უფროებული ბიჭები ოფის შევიშრადნებით, მერე შეუბრუნდნენ გვერდებში და ჯანსი ნაღვლიანი. სულამწარეთელი თობო იქვე დაიშვიცდა, რომ ღმირს აღარ ეთამაშებოდა აღარც ლახტობას, აღარც გრძელ ჭირსა და აღარც სხვა რამეს. მაგრამ სიტყვას ვეღარ გაიმავრებდა.

უდიდობო თამაში არ გაიმართებოდა. თუ განზე გავედგებოდა, ლახტით დეკარავებოდა ყოველგვარ გასართობს. თობოსაც დაუბამებოდა კანჭებიცა და შუამზარა გულიც. ვერც ღმირს შეეულოდა, ვერც სხვა თანამოქმედს.

ან სხვა ვინ გაძლებდა უთამაშობ, უდიდობო და უტრობობებოდა.

3. შუქოს მამა

კლასში გოგონები გვეპარობდნენ. ისინიც ჩვენსოფლებში იყვნენ. მხოლოდ ერთი გვერია მოსული — შუქო მალაქელიძე. იმასაც ჩვენებურად დავუფერეთ სახელი და „შუქოს“ ვეძახებთ.

მეორეკლასელმა ვიყავით, შუქო რომ შემოგვერია და გაგვიჩვენებურდა.

შუქოს მამა — გალაქტიონ მალაქელიძე მეზობელი სოფლიდან გადმოიყვანეს. იქვე დიდიერტორი ყოფილიყო, ოღონდ შედარებით სკოლისა. თვითონ კი არ ეცოტავა ის სასაპარეზო, რაიონის თავკაცები აღარ მოშვებოდნენ დიდი სკოლა დიდმარანას სასწავლებელი, დიდი სკოლის ბერვა უნდა და მის საფერო კაცად შენ გვეგულებოდა.

გალაქტიონ მასწავლებელი მართლაც მოუხდა ჩვენს სკოლას, თავად ციციშვილის ირანათლიან სახლში რომ ვეღარ ეტერდა, უმიზნოდ ვეღარც თვით სკოლა წარმოედგინათ და ვერც სოფელი.

შუქოს მამა ისტორიას ასწავლიდა, დედა — ცუცა კი გეოგრაფიას.

უფროსკლასელები ისე გვიხატავდნენ შუქოს დედამისს გაკვეთილებს, რომ ნერწყვი მოგვიდიოდა, მაგრამ მეხუთე კლასში გადსვლამდე არც მამის გაკვეთილი გვიგებია, არც დედისა.

მე კი, მანამდეც მშვენიერად ვიცნობდი გალაქტიონ მალაქელიძეს.

ჭერ ერთი, შუქოს მამა იყო; მეორეც ის, რომ სკოლის დიდიერტორი ვახლდათ; მესამეც: ერთხანობას ჩვენ გვემოხლებოდა. კოჭლ თელუას სახლში ცხოვრობდა. მაშინმაც შეუამხანავდა და ხანდახან გვეტუმრებოდა კედეც.

მამა იტყოდა ხოლმე: სანლით რომ ეტობი, გალაქტიონ მალაქელიძისნაირი აღამიანს მთელ რაიონში ვერ იპოვო. ზოგჯერ კაცუნა კაცი განაცხადების წერას ისწავლიდა, ორ წიგნს წაიკითხავდა და მამალა ინდაურევიც ისე აიფხორებდა, გვერნება მისი საქადრისი არავინ დადის დედადიფის ზეგებო. ბაჰა-ბუთი თელუას სოფელსა. ამ დალოცვის გალაქტიონ მასწავლებელს იმეღა ცოდნა აქვს, ბარე ორ სოფელს ეყოფა, ისეთი ჰუკუ-გონების პატრონობა, ამირანის გულში ნამღერს გამოიცნობს და ერთი სიტყვა არ წამოსდებდა თანის თავზე. ვენებასაც და გულსაც მოგისადაგებს. დიდიც და პატარაც იმეტომ ემოწონება.

მეც ვეკრძალებოდა. რაღაც ხეთიურ არსებად მიმჩინდა და, ჩვენს ოჯახში

რომ პირველად შემოვდა ფეხი, სიხარულით ფრთხილ შემიხსა.

ახლოს მისვლას რიგორ გავებდავდი, შორიდან ვუთვალავალედი. მიხაროდა და მიკვირდა, რომ გალაქტიონ მასწავლებელი სუფრას მისჯდომოდა და მაშინმაც ვეღარ ჩვეულებრივად ჰქადა და საუბრობდა.

დედაჩემი მორიდებით ებოდიშებოდა ხეტოს კაცად მიჩნეულ სტუმრას: საკადრისი სუფრა ვერ გაგივლიო. მაშინში კი კარგი ღვინო იწობებოდა თავსა და ღარიბ სუფრასაც მიდილირი თვალთ უცქეროდა. შოიან გუნებაზე დაიდგარო მალ-მალე მიუმარჩვენდა ჩაკვერელი დედლის მსხვილ-მსხვილ ნაჭრებს თუ ძმარია-ქინიან ზუთნას, კარის მეზობელს რომ გადმოეწოდებნა ძვირფასი სტუმრის პატყვაცემად. გალაქტიონ მასწავლებელი გამოართმევდა კია, მაგრამ პირს არ დაყარებდა. შემოსწავლული სტუმრებს—ჩვენებთან ლუქოსა და ქიქყონაიანთ გოლას სთავაზობდა. თავად კი მიეტნებოდა ცხელ მჭადასა და სირსვლად ამოღებულ ღობინს, უმი ხახვი რომ ჰქონდა მოყრილი, თანაც უკოვებო და უჩანგლოდ მიირთმევდა, ვთუ უფრო გემოს ეტანათ. შეტრეწილი პამიდღრის და მისთავა წიქვის მწენოს მიჭარებდა.

„იფ, იფ, რა გემირილიაო“, ალბათ დედაჩემის გულის სასაბოვნოდ იმერებდა.

„გალაქტიონ მასწავლებელი ღობინის ჰამს“ — გაკვირვებით ვეჩურჩულებოდი ჩემს მომდევნო დას და თვალს არ ვაშორებდი დიდიერტორს, ლუქასაც ვუთვლიდი. თავკვერით სავსე ნათალი ქიქვი რომ მოლომდე გამოცალა, თანაც მგონი მეხუთდა, — თვალზედა ვეჭვიცოთ დიდ ტახტზე ჩამომსხდარი ბავშვები.

„გალაქტიონ მასწავლებელი ღვინოს სვამს!“ — ახლა ამას ვეჩურჩულებდი გაიცელებინ.

დედაჩემი გავფრთხილებდა: კინტის ნუ სძრავთ, თორემ თქვენი სუნთქვაც კი ესმის გალაქტიონ მასწავლებელსა და სირცხვილიაო.

სულჯა თანდათან მიდირდებოდა.

მერე დიდ სინზე ამოღებული ხაშლამა მიართვეს, მოიხდებოდა თმზვიარი რომ ასდიოდა, ღმილით დასწვდა მჭლიოსელა მჭლიან ნაჭერსა, პატარა მოითალა და გემირილად მიირთვა.

ახლა კი უჩირობს პირით შევცქერებოდი ერთურთსა.

ყველავერს ცოტ-ცოტად, მაგრამ ისე გემირილად მიირთმევდა, რომ დაპურებულსაც მოუხდებოდა პურის ჰამა.

რიგორი ეშხი მისცა იმ პატარა პურისჰამას, რიგორ ქილიკობდა, რიგორ ეღურესგობდა მაშინმაც, ჩვენებთან ლუქასაც და ქიქყინიან გოლასაც.

„ხომ დიდიერტორ ხართ, მამულიშვილებო!“ — ხან ერთს მიაუტყუებდა თბილ თვალისა და ხან მეორეს.

„ისეთ ჰანზე ვართ, ასე გვეგობა, მთას მოვთხროთ!“

„იცოცხელი, ილდგრძელეთ, თქვენნაირებითა ცოცხლობს ჩვენი მამული.“

თვალსა და ყურს არ ვაშორებდით, გვინდოდა სულ გალაქტიონ მასწავლებლისთვის გვეშორა და გვესმინა. დედა რომ დაგვასამებდა, უსიამობა დაგვევლიდა სხეულში. ხელდახელ მივაშვდნენ სხეულზედით გასაკვეთებულს და ისევ ჩქარა წამოესკუბდებოდით ჰილობიან ტახტზე.

სიღღერის ტრფალიც ყოფილა გალაქტიონ მასწავლებელი. თვალებს მოიყუყუებდა და წაქეზებით ეტყოდა:

„აბა, გოლა, მიდი, ერთი შენებურად ჩაიარაკა!“
შეხარობებულნი გოლა ღმილით მიხედავდა გახალისებულ თანამესუფრეს და:

„შვებით, ლექსოა?!“
ტიყინიანთ გოლას ლექსიონით ეს სიმღერის დაწყების შეთავაზება იყო.

„უნდა შვებით, მა რა მოხელეები ვართ!“
დოხვანს აღარ ალოდინებდნენ. მოიდერებდა ყელსა ტიყინიანთ გოლა და „ურმულს“ დაიწყებდა. ყელში ჰკლავდა გულსაკვავ სიმღერას, ლექსად ყელწმინდად შეუბანებდა, მამაჩემიც, თვითონ გალაქტიონ მასწავლებელიც. მაღლა-მაღლა იწერდა ჩვენი დაბალი ჰერი. ხარობდნენ და გვახარებდნენ.

ტიყინიანთ გოლას და ჩვენებიანთ ლექსას ნამღერს ბევრჯერ აუცივლივებია ჩემი პატარა გული. გალაქტიონ მასწავლებელს პირველად ვხედავდი სასიმღეროდ ყელმოიდერებულს დს სიხარულით ვცმუყავდი.

ჯერ ხომ სხვთა სიმღერას შეურთა თავისი კამკამბა, მერ თოვად წამოიწყო „გაფრინდი, შვო მერცხალო“. თანამსუფრთეებმა შეუბანეს. როგორ სურნელოვან სიმღერას აფრქვევდა, გულზე ცინცხალივით გვეცემოდა. გაბრწყინებული თვალებით შევცქეროდით. თავი გვებედნიერებოდა, რომ გალაქტიონ მასწავლებელი ჩვენი სტუმარი იყო დამერი როგორ!

მერ უფრო დიდი სიხარული მიგება.
მამაჩემი მეტისმეტად კატომოყვარე იყო, იმდენად

მოსიყვარული, რომ მტრისა და მოყვარის ვარჩევდა უჭრდა. აღამიანში სენსავით შეჭრილი სოციალისტის დანახვა არ უნდოდა. ვადამთელიც რომ გამომცნაურებოდა, მმასავით მიიყვარდა მეკრძნე... ბავშვებზე ხომ მოლოდინი არა. ცხრა უცხის ნაშვირი რომ დეანახა, ამომივლი მზის შვრასავით ვაიხარებდა. შვიდი შვილი ვყავდით და შვიდეც დედისერთასავით გვანებებებოდა და გვესიყვარულებოდა. როცა ღვინით ვაიშვინებდა გუნებას, მამსი ხომ ზედ გვაწუარავდა სიყვარულით აღსავსე გულსა.

ის რა სუფრა იყო, რომ ბავშვების სადღეგრძელო არ დაელოა.

მამსიან მოსწყურებოდა ყმაწვილების სადღეგრძელო, გალაქტიონ მასწავლებელმა რომ ვაგვისტუმრისასახლო.

„თიბარ ქალო!“ — კიდევ დაუტებო სიტყვა. მკლავებდაკარწახებული დედა უმაღვე ეახლა.

„ერთი, ქაშანურის ჯამები მიატა!“,
დედაჩემმა იუხერხულა და შეყოვანდა.

„პა, ცოტა ცოცხლად, დედაკაცო!“

„შენ რომ გიყვარს იმითი დაღვეა, იქნებ სხვას არ ესიმოვნება!“ — გაუწყრა დედაჩემი.

„რასა ბრძანებთ, ქალბატონო, რა სჯობია ჯამით ღვინის დაღვეას!“ — უმაღვე მიეშველა მამაჩემს გალაქტიონ მასწავლებელი.

„მიატა-მეთქი რო გეუბნები, კაცი ვარ, თუ გულურა! — ღმილით უსაყვედურა. — გალაქტიონ მასწავლებელიც აღამიანია, ვანა ღვინისმშობლის გვერდინან ვაჩენილი ქრისტა!“

დედაჩემი ცოცხლად შებრუნდა, წყალში ვაღვრივა ყვითელი ქაშანურის ჯამები, რომლებსაც მწვანე ბლავი ასოებით ეწერა ჩვენი, ბავშვების სახელები, ხელახელ შეამშარლა და საითთაოდ ჩამოურიაგა.

ტიყინიანთ გოლამ თავკვერით ვააბილთუმა.

„თიბარ ქალო, ერთი ჩემი უჭულ-ბუჭულეებიც მომიყვანე!“

შვიდნივე ჩამომწყვრივდით მორცხვად და მორიდებით.

„ჩვენი უჭულ-ბუჭულეების სადღეგრძელო უნდა დავლიო, გალაქტიონ მასწავლებელი. ჩვენი სიხარულსა და ტყივლივისა, ჩვენი სიცოცხლის ვამგრძელებლებსა, და თავისებულებ ვაგაგრძელო, — გოლას ვოგომი-ქებსაც ვაუმარჯოს, ლექსუსაგნსაც, შენს დედისერთა ვოგოსაც. ეს ბავშვები რომ არა ვყავადეს, ჩალის ფასი ექნებოდა ჩვენს სიცოცხლეს. აბა, შეხედეთ, როგორი ღმილი ვადასდით ფუნჩულა ლოყებზე. ამით ენაცვალთ უსწავლელი მამაი!“ — მერე წამოდგა და საითთაოდ ვადაგვეკონა.

უფრო ვაგწითლდით და თავები ჩავლუნეთ.

გალაქტიონ მასწავლებელი თბილი თვალებით გვიღმილებოდა და მამაჩემს ეუბნებოდა:

„კაცობაც შენ დაიტრახახე, ჩემო ვიორკო, და მამულიშვილიც შენზე მდიდარი და ბედნიერი კაცი ბეჭერი არ მოითვლება ამ სოფელში. აბა, მე რა ვარ...“ ბოლოს ჩივილი ვაუკრათა სათქმელში.

„შენზე მრავალშვილიანი ოჯახი ვისა ჰყავს, გალაქტიონ მასწავლებელი! ექვსსამედ ბავშვი გეზრდება!“

საქართველო

საქართველოს საზოგადოებრივი მედიის პროგრესი ორ პანიკაში

1948 წლის 30 აპრილს რუმინეთში ჩამოყალიბდა პირველი პიონერული რაზმი, რომელმაც დასაბანი მისკა პიონერული ორგანიზაციის შექმნას.

1967 წელს რუმინეთის პიონერული ორგანიზაცია გადახალისდა, შეიცვალა მუშაობის ორგანიზაციული და პიონერული კოლექტივების ხელმძღვანელობის ფორმები, სტილი. ახლა პიონერებს უშუალოდ რუმინეთის კომუნისტური პარტია ხელმძღვანელობს. ორგანიზაცია აერთიანებს 6-დან 14 წლამდე ასაკის 1 მილიონ 600 ათას ბავშვს. ორგანი-

ზაციაში ახალი წევრების მიღების უფლება მინიჭებული აქვთ პიონერთა რაზმებს.

პიონერულ ორგანიზაციაში მიღებისას თითოეული ბავშვი დებს სასწრაფო დაპირებას: „ვისწავლი და ვიშრომებ, რათა გავხდე ჩვენი სამშობლოს — რუმინეთის სოციალისტური რესპუბლიკის — დირხელი შვილი. ვიქნები ხალხის, რუმინეთის კომპარტიის ერთგული, განუხრებლად შევასრულებ პიონერულ ვალდებულებებს“. პიონერის დევიზია: „ხალხის საკეთილდღეობა, სოციალისტური რუმინეთის ასაყვავებლად, პარტიის საქმისათვის. — წინა! პასუხი: „მუდამ წინ!“ ყოველ პიონერულ რაზმს აქვს ორი დროშა — სამშობლოს დროშა და რაზმის დროშა. რაზმის დროშა წითელია. მის ერთ მხარეს გამოსახულია ორგანიზაციის ემბლემა, მეორეზე დღეის პასუხი. რაზმის შეკრებებზე, დემონსტრაციებზე, პიონერული ზეიმების დროს დროშა მიაქვს საგანგებოდ შერჩეულ მედროშეს. პიონერი მუდამ ატარებს პიონერულ ნიშანს, ხოლო ფორმას პიონერული ზეიმის დროს და შეკრებებზე იცვამს. ბიჭს აცვია მუქი ლურჯი მარვალი და თეთრი პერანაგი, ახურავს თეთრი ბერეტი (IV—VII კლასელების ბერეტი მუქი ლურჯია), ატარებს თეთრ გოლფებს (მუშაობდეს სიგამის წინდებს). გოგონას აცვია მუქი ლურჯი ქვედა კაბა, თეთრი პერანაგი, ახურავს თეთრი ბერეტი (V—VII კლასელების ბერეტი მუქი ლურჯია), გოლფი და ყელსახვევი თეთრია.

ორგანიზაციის უშუალო ხელმძღ-

ვანებლობა დავალებული აქვთ ეროვნულ, საქალაქო, რაიონულ და სასკოლო საბჭოებს.

სანიშნო საცციელისა და გარე სწავლისათვის პიონერები ინიშნებიან წინავე პიონერის წოდება, ჯილდოდება სამკერდე ნიშნითა და სიგელით. ყოველწლიურად ივნისის პირველი კვირა პიონერების დღედ ითვლება. ოცი წლისთავზე რუმინელი პიონერები „სოციალისტური რუმინეთის პირველი კლასის ვარსკვლავით“ დაჯილდოვდნენ. პიონერულ ორგანიზაციაში მუშაობს 80 ათასამდე კომუნდანიტი (პიონერულმძღვანელი). რუმინეთში შექმნილია პიონერთა საერთაშორისო ბანაკი „კოსტინეში“.

უკანასკნელ დროს პოპულარული გახდა ლაშქრობანი დღეებით: „განძინა მაძიებლები“. ბავშვები ცუნობიან ქვეყნის ისტორიას, ენოგრაფიას, ფოლკლორს, რეოლუციურ ტრადიციებს. 200 ათასზე მეტმა მოზარდმა მიიღო მონაწილეობა კონკურსში „მინიტექნიკა“, რომელიც ქურხანა „სტუქზატორმა“ („გაბეზარდა“) მოაწყო.

„ისინი ჩემი შვილებია, მეგრამ...“
გალაქტიონ მასწავლებელმა მიგვიხმო, სათითაოდ მიგვიხუტა, მოგვეაღიარა.

ჩემი ჯერიც რომ დღეა და გულზე მიმირქვა, ალერსით მკითხა:

„რა გვქვია, ბიჭოკო?“
— „სულხანი“.

„უპ, რა კარგი სახელი აგირჩევია! რომელ კლასში ხარ?“

„მეოთხეში“.

„ვაჟკაცი ყოფილხარ!“
მული ისევ მიფრთხილებდა.

„შუქიას იცნობ?“
მორცხვად დავუქნეი თავი.

„იმის მამას?“
გაწითლებულმა შეხვედე.

ერთიც მიმმარჯვა და შუბლზე მაკოცა.
უდიდესმა სიმამე დამიარა სხეულში.

მეორე დღეს მთელი კლასი შევყარე: შუქოს მამა ჩვენსა იყო, კაცებში ქეიფობდა, ღვინოც მიირთვა, ლობიოც, მწნილიც, ხაშლამაც, იმღერა კიდევ და რაც მთავარია, მაკოცა-მეთქი.

ჩემსკლასელებს უხაროდათ კიდევ და კეთილი შურიც მოსძალეობოდათ.

დღმო კ ისე მიბღვეროდა, თითქო ჩემი ბრალი იყო, რომ ჩვენსა არ მოხვდა და შუქოს მამამ არ აკოცა.

ეს წყენინობა შეუმჩნევი არ დარჩა შუქოს, მივიდა დაღვრებულ დემოსთან, ლოყაზე აკოცა და უთხრა: ეს მამამ გამოგიგზავნაო.

დღიმომ გამოიღარა.

მინილ მავალაშვილი

მხატვარი ჯამალ ლოლუა.

მ ო თ ხ რ ო ბ ა

მიტონიკუნზნუ ჩუროუბი

დიდი სამამულო ომის პერიოდში ბევრმა საბჭოთა ბავშვმა გამოიჩინა საოცარი გმირობა ფრონტზე თუ ზურგში, მათგან არაერთმა სიცოცხლეც გასწირა სამშობლოს თავისუფლებისათვის. ამბავი, რომელსაც ახლა მოგითხრობთ, მოხდა ბერლინის ჩრდილოეთით, ქალაქ ორანიენბურგში. იქ იყო საბჭოთა კავშირიდან გერმანიაში ძალით ვარეკილ მოქალაქეთა, ეგრეთ წოდებული, „ოსტბარბატორთა“ ბანაკი.

ბანაკში საბჭოთა კავშირში მცხოვრები ყველა ეროვნების წარმომადგენლებს შეხვდებოდათ. მოხუცი შრომისათვის განწირულ ადამიანთა შორის ყველაზე ახალგაზრდა ქართველი ბიჭუნა კობა იყო. იგი უკრაინაში დაიბადა, სადაც მამამისი სამთო ინჟინრად მუშაობდა. იქ იზრდებოდა, სკოლაშიც იქ დადიოდა. მაგრამ აი დაიწყო სამამულო ომი. ხანკოვი და მისი ოლქი ფაშისტთა ოკუპანტებმა დაიპყრეს. ხარკოვის ქუჩებში თითქმის ყოველდღიურად იჭერდნენ ქალიშვილებსა და ქაბუჯებს გერმანიაში მონურ სამუშაოზე გასაგზავნად. ერთ-ერთი ასეთი ალყის დროს, რომელშიც რამდენიმე ათასი კაცი მოჰყვა, კობაც დაიპყრეს. ბიჭი სხეებთან ერთად ორანიენბურგის ბანაკში ჩაიყვანეს...

... იმ დღეს ბერლინის ცას უჩვეულო ტყუიისფერი ელთ. ქალაქის თავზე რომელიღაც აყვია ფრინველი ბოინობა და დასჩახოდა მიღუღულ ქუჩიებს, დანგრეულ-დანახშობრებულ შენობებს. მაშლა, ღრუბლების ქვეშ სამკუთხედად მიფრინავდნენ წერივები. პაერიც ტყუიისფერი იყო. ბანაკში ბაიბური არ ისმოდა. მთელი დღის ილიკამწყვეტი შრომის შემდეგ ტყვეები ღრმა ძილს მისცემოდნენ, ფხზომოდნენ მხოლოდ საგუშაგის მცველები და კომპურებზე მდგომი ჯარისკაცები.

მიუღოდნელად ბანაკში შეიჭრა სპეციალური დანიშნულებების ოკუპენტი. დაიწყო ჩხრეკა. ტყვეები ბარაკებიდან გარეთ გამოიყარეს, ყოველ ჯარში ჯარისკაცები ჩააყენეს, ხოლო ეზოში გამოიყვებულთ მევეტომბატეებმა ალყა შემოარტყეს, ბარაკები აყარეს, ყველაფერი გადმოაქოთეს... ფიცრები თოფის კონდახებით დაამტკრეს და ჩერებთ სავსე ყუთები მიღუწ-მოღუწეს, ეზოში გადაყარეს ბზის კოვებში, დაქანგულთ ჩანგლები, ალუმინის

მორციელი ჯამები... იყო ერთი ღრიანცელი, გერმანული ლანძღვა-გინება, ხმაძალალი შეძახილები...

საკმაო ხნის ძებნის შემდეგ № 3 მიტონიკუნზნუ ბარაკში ჯარისკაცებმა ქვედა ნარის ქვეშ დამალებულ ავტომობილში აღმოაჩინეს. ეს კი გაცილებით მეტი თავხედობა იყო, ვიდრე ფაშისტებს შეეძლოთ წარმოედგინათ, ჩხრეკა დამთავრებულად გამოცხადდა. ტყვეები გაამწკრივეს და რიგზე გაათვლივეს. მწკრივის წინ გამოიჭიმა ესენის შარფურერი, ფარგასავით გამხმარი, პენსნიანი აყლასულა. ტყვეებს თავიდან ბოლომდე ჩაუარა, თითოეულს თვალბში ჩახელა, შემდეგ მამალივით ამირიზა, თითქოს დაყვილებას ამირებდნენ, და ხორხში გაჩხერილი ხრინწიანი ხმით დაიდრიალა:

— ლოებო, გესმის, ხუთი წუთის განმავლობაში თუ არ იტყვი, ვინ მოტანა ავტომობილ, ყოველ მესამე კაცს მწკრივის წინ დაეხვრეტ!

არავინ ფიქრობდა კრინტის დაძვრას. მოცემული დრო გავიდა. ოფიცერმა მაქის საათს დახედა და დაიღრიალა:

— პირველ-მესამეზე გაითვალე!

სწორედ იმ წუთში მოხდა ძნელად დასაჯერებელი ამბავი. მწკრივიდან პატარა ბიჭი გამოვიდა, ოფიცრის წინ გაჩერდა და მოახსენა:

— ბატონო შარფურერიო, ავტომობილ მე დამაგულე.

ათას ხუთას კაცს ყრუ გმინვა აღმოხდა. ოფიცერმა პენსენ მოიხსნა და ბიჭს მრისხანელ მიაშტერდა.

— ვინ მოგვა ავტომობილ ამ ლაწირაკს, თქვი, თორემ თოკის ყულფი არ ავცდებ!

— ვინ მომცა? ცხალია, ვინმე მომცემდა, მაგრამ მის სახელს არ ვიციკვი. ვინდათ ახლავე დამხვრეტით, ჩემგან ვერაფერს ვაივინთ!

— დახვრეტა? დახვრეტა ცოტაა, იცოდვე, სიკვდილს სამ საათს გაგიჭიანურებ, ვნახოთ, იტყვი თუ არა? როგორც ვხედავ, გმირობის ჩადენა ვანგვიზრახავს, არა? იცოდვე, ვინც აქ მოხვედრილა, გმირობის ყოველჯვარი ხალისი დაქარავთა. ათიოდე წუთში სხვანაირად ამღერდები! ვინ მოგვა ავტომობილ?

— ვინ მომცა? უკვე მოგახსენეთ, რომ მის სახელსა და გვარს ვერ გაიგებთ, ისე კი, თუ ძალიან ვაინტერესებთ, ზოგიერთ ცნობას მოგაწოდებ: ის საბჭოთა ადამიანია. ეს ტყვეები არაფერ შუაში არიან, მათ შორის დანაშაულები რუსულად დაუწყებთ ძებნას!

ოფიცერმა ახმას ეფრეიტორს უხმო.

— რიხებერ, აბა ამ დაწყირაკს ცოტა ჰქუა ასწავლე, იმეღია, შემდეგ თვითონვე შეგვეხვეწება.

ბიჭი გაიყვანეს. ცოტა ხნის შემდეგ თითქმის გონებადაკარგული ბავშვი ოფიცერთა ოთახში შეათრეს. ბიჭი ფეხზე ველარ იდგა, რომ არ დაცემულიყო, ორივე მკლავი ღონივრად ეჭირათ ჯარისკაცებს.

ოფიცერმა სახარლად გადაიხარხარა.

— ჰერლის! შოენ! დიდებულია, სიოცრად ლამაზია. ახლა კი ნამდვილად ფორმაში ხარ, ეჭვი არ მინდა შევიტანო, რომ უკვე ჰაუზზე მოხვედრი. ვინ მოგცა ავტომატრი?

ბიჭს ხმა არ ამოუღია.

— არ იტყვი? — დაიღრიალა ოფიცერმა და მაგიდას მთელი ძალით მუშტი დაჰკრა. — გაათრიეთ, მწკრივის წინ დააყენეთ და საჩვენებლად დახვრიეთ!

ბიჭი ეზოში გაიყვანეს და ასწლოვანი ურთხმელის ქვეშ გააჩერეს. ბავშვს ფეხზე ღვრამა აღარ შეეძლო, მაგრამ ძალ-ღონე მაინც მოიკრიბა, რათა არ დაცემულიყო. მეავტომატებში ათ ხაზიჯზე ვაამწკრივეს. ოფიცერმა რეზინის ჯოხი პერში აღმართა, კიდევ ერთი წამი და...

ოფიცრის წინ აქლოშინებული ყარაულის უფროსი და გამრიგებელი გამოცხადუნენ, მხედრული სალაში მისცეს და ნება ითხოვეს მეტად შინშენლოვანი ამბავი ეცნობებინათ. ოფიცერმა მეავტომატებს ნიშანი მისცა, ავტომატები დაეშვათ. ყარაულის უფროსმა მოახსენა:

— ხელმეორედ შემოწმების შემდეგ № 3 ბარაკის სხვენზე შემთხვევით წავაწყდით მძინარე ოტოკურტს. ვაებატონი საყარაულო სამსახურის შემდეგ არყით გალემილა და დასაძინებლად ბარაკის სხენი აურჩევი. დაკითხვისას გამოიკვია, რომ თავისი ავტომატრი ამავე ბარაკის ქვედა ნაირს ქვეშ დაუმალავს!

ოფიცერმა რეზინის ჯოხი ჩექმის პეინტზე აატყლანა და ჯარისკაცებს უბრძანა — ბიჭი ჩემთან მოიყვანეთ.

— თუმცა მტრის ბანაკიდან ხარ, მაგრამ არ შემიძლია არ აღვნიშნო, რომ შენი საქციელი მეტისმეტად მომეწონა. მე, როგორც ჯარისკაცი, აღტაცებული ვარ შენი ვაჟკაცობით. ვინ შთავინერგა ამ თითისოღენა ბავშვს ესოღენი სიმტკიცე და ვაგმეღლობა! მაინც რამ გაიძულა, ასე ადვილად რომ გადაწყვიტე თავის განწყირავა?

— ამ ათას ხუთასი უღანაშულო ტყვის ბედმა. — იყო მოკლე პასუხი.

— წადი, სიცოცხლე მიჩუქებია, მაგრამ, იცოდე, თუ მეორედ ჩამივარდი ხელში, ველარ ვაღამირჩები! ბიჭი შებრუნდა და უხმოღ შეერიო ბარაკისკენ მიმავალ ტყვეთა ჯგუფს.

ელდა მეცა, არ ვიცოდი რა მექნა. ბოტანიკის მასწავლებელს მიმართე. მითხრა: ატყავებზე ადგილის აყალი შემოაფიქვინ და ზედ ჰინეი შე- მოახვედო. ასეც მოვიქეცი, ივად- მყოფეს ცაცხებმა, შეაქნათ ფო- თოლი, მაგრამ წყალი და სასუქი არ მოვაკელი და უძლებენ ზაფხულის სიცხეებს.

— ხულორ გემინია. ზამთარში და- ისვენებენ და მომავალ გაზაფხულზე უკვე სითლიად ჯანმრთელები იქნე- ბიან, — დამამედა მასწავლებელმა. ვნახით. თუ ვინცითბა ვეღარ ვაიხა- რეს, ახალ სერგებს ჩავრგავ, ღო- ბეს შემოვავლებ და ერთი გაბედოს ვინმე ხელის სლებია!

რჩავას იძულება ლანჩხუთელი მისწავლა მარინა აპარაზა:

— მინდა ვაგამოთ ერთი ამბავი. ასეთი რამ იქნებ თქვენც შეგეზობხვთ და არ მინდა ჩემი შეცდომა გაიმეო- როს ვინმემ.

ერთხელ მე და ჩემი უმცროსი ძმა ტყეში დიხს ვაგროვებდით. ჩვენმა ყურწამ რაუაცას მიაგნო, ყვიფი თაილო იქაურბა. მივირბინეთ და არს ვხვდით: ხეზე, ხელის შესწავ- ლენზე ფულურბა. ჩავიხედეთ შიგ და დავინახეთ ერთი ციქნა, სასა- ცილო და საყვარლო ციყუნია. შინ წაიყვივანდი დიდი ამბით. ერთი კვი- რა თავს ვეველებოდი, მაგრამ არ შეგვეჩვია — არც ჰამა, არც სვა... ერთხელ, სკოლდან დაბრუნებულს, შინ აღარ დამხვდა. გული მეკუმეშა, ამას რომ ვავიფიქრებ: იქნებ კატამ შეტემა-შეთეთ. მივხედი, რომ დიდი, გამოუსწორებელი შეცდომა ჩავიდინ- ნეთ: დედა-ციყვზე უკეთესად, ცხა- ლია, ჩვენ ვერ მოვუვლიდით პატარა ციყვს ჰოდა, ყური უდგავ ჩემს რჩევას: შინ მხოლოდ ის ცხოველე- ბი და ფრინველები მიიყვანებ, რომ- ბისდა რაიმე მიზეზის გამო ზრუნვა სჭირდებათ, მაგალითად, დიდ სიკე- თეს იქმთ, თუ ფრთა ან ფეხნორტილი

ჩიტს შეიფარებთ, ან გზაბნეულ ბა- ტისა მიუჩენთ მყუდრო ბენს...

საზაზარი ენაჲ წითამწარამაი პირინდი ხალა თუთუშაღლი:

— ყოველ წელს ეზოში ბოსტანს ვეთსავთ. სკოლაშიც ბოსტანს მოვლა ჩვენს კლასს აქვს დავაულებული. თი- თქმის მუღამ საგანგებოდ შერჩეულ- შემოწმებული თესლი მოაქვთ, მაგ- რამ რიგები ბოსტნეული მაინც ვერ მოვიწიეთ. არ იღვიქოთ, თითქოს სარეველები ან მავნებლები გვიხა- დგურებდნენ ბოსტანს. არა, თესლს გახაზრდა, ამოსვლა უქირს. თერგ — და, იცით რა იოლი ყოფილა მეტრის შერჩევა?! აქ ასეთი ცდა ჩავატარე- ბინეს: სტაფილი, კიტრის, გოგრის თესლი ცალ-ცალკე წყლიან ჭურ- ველში ჩავყარეთ. თესლი ზოგი ჩაი- ხინრა, ზოგიც ზედპირზე ატივტივდა.

— ჩაძირული თესლი ამოიღეთ, გააშრეთ, დაათესეთ და მისგან ჩინე- ბურ მისავალს მიიღებთ, — გვიითხ- რა მასწავლებელმა.

მეორე ცდა ასეთი იყო: მამიდ- რისა და ბოლოკის თესლი წყალში სულ ჩაიძირა. როგორღა უნდა გა- ვარჩიოთ სალი თესლი უნაყოფოსა- გან? თურმე სულ იოლად: წყალში სუფრის მარლი ჩაყარეთ (ლიტრ წყალზე 30-50 გრამი); მარლიწყალში ჩაიძირული თესლი ამოიღეთ, სუფთა წყალში გაავლეთ და დათესეთ.

გაისად ბოსტანს ამ წესით (გადარ- ჩეული თესლით) დავეთსავთ. უთუ- თოდ კარგ მოსავალს მივიღებთ და შედლებს ნატურალისტი სიღატურს ვაცნობებთ.

ზმორიყვანული მისწავლის ბადრი ჩიკაძისაჲ ნაამოგო სხამილბას მხაფილას:

ყვავილები სკოლის ნაკეთვით მუ- შაობისას შევიყვარე. მათს მოვლა- პატრონობაზე ბევრი მაქვს წვაითხე- ლი. წაივითხე იაბონური „იკებანას“

შესახებაც და სკოლაში მოსტენებით გამოვედი. დაისოსეთ ჩემი რჩევა: ლარნაკში ნუ ჩაღებთ ერთად ბევრ ყვავილს. ეს, ჯერ ერთი, უღამაზოა, მეორეც — მცენარეს თავისუფლად სუნთქვის საშუალებას არ აძლევს. თიკვლისათვის შერჩეულ რამდენიმე ყვავილს ერთად რომ მოუყრიოთ თავს, „წყურვილით“ ნუ მოკლავთ. სანამ ყვავილებს ლარნაკში მივუჩენ ბინას, მოხარდილ, წყლიან ჭურველში ვცდებ ხოლმე. (წყალი ძალიან ცი- ვი არ უნდა იყოს). მეგრ ბასრი ჯაყყით ყვავილებს წყალშივე ვა- ტრი ღეროებს. იცით, რისთვის არის საჭირო ეს? როცა ყვავილს დედა- მცენარეს მოაცილებთ, გადასაჭერს ან გადანატებს არეში პაერი შეიჭრე- ბა, თავისებურ „საცობს“ ჰქმნის და ყვავილი შეიძლება წყალში იდგეს და „წყურვილით“ იხრჩობოდეს... მაგრამ როცა ღეროს წყალშივე გა- დაჭრით, პირებში პაერი ვერ ასწ- რებს შესვლას და უჭარბდები თავი- სუფლად მიაწვდები ყვავილს მასა- ზღორიბელ სასმელს.

წყალი ლარნაკში ყოველდღე უნ- და გამოცვალოთ, ამასთან გადასაჭ- რებიც გაასლოთ. ღერო ციკვით გვერდულად გადაჭრათ, რათა მას წყლის შესასრუტად მეტი ფართობი ჰქონდეს „ღია“. ღეროს მკარტლით ჰუ გადაჭრათ — იგი ღეროს აზიან- ნებს.

ჩვენი ცდის ერთ შედეგსაც ვაგა- ცნობთ: ჰორტენზია, მაგალითად, ლარნაკში ჩაღებამდე 40-50 გრადუს- სანი წყალში უნდა გააჩეროთ, წყალ- ში ჩამებამდე იასამინს ღეროს ბო- ლოს თუ ჩაქუჩით დაუჩქრებთ, ყვავილი ან დღეს ცოცხლობს...

მასწავლებელმა ცდა ჩავატარე- ბინა და თვალსათვლი დავგახაზა, რომ ყველა ყვავილი თავისი თვისუ- ლად არის. მაგალითად, მისაკს ღრმა ლარნაკი და ცივი პაერი უყვარს, ცი- ვი წყალი კი აქნობს. თუ წყალს ცოტა დამონის სიმკვავეს შევერდეთ, მინაკი უფრო იღინას დაგატკობთ სურნელებით.

წინორაჲა მისწავლაჲა ზალაჲა ფინიანოზილბა თვაჲა:

— ჩემი მოსწენება იმ თემის გა- გრძელებაა, ბუნებისმეტყველო სასკოლო კონფერენციებზე რომ წაყე- თებოთ. ამ თემაზე მუშაობის სურვე- ლი აღმიძრა უფრო „პიონერის“ განყოფილება „ბუნების კარში“ და ბუნებლი ჩვენი გამოჩინელი მეცნი- ერების: ნ. კეცხოველის, ა. ჯანაშვი- ლის, ბ. ყურაშვილისა და სხვათა წი- რილებს წვაითხვას.

წინდწინ გეტყვით: თუ ისე წარ- მართა ჩემი მომავალი, როგორც მე

გარემო კლიმატი

აბა, როგორ აინი მიყვარდა

მასხვებს, როგორ მასწავლებელი
ჩვენს მშობლიურ ენას,
დიდი ქვეყნის სიყვარული
შეამბიერებ შენა.

აბა, როგორ არ მიყვარდე
კაცი ტბილზე ტბილი,
მე შენს ხელში მოვიცვალე
ჩემი ყრმობის კბილი.

შენი თბილი გაღივება
გულში ისევ ელავს,
რაც კი ჩემში სიყვთვა
შენით არის ყველა.

მაგონდება ცხარე ომი,
როცა წახველ ჯარში,
როგორ სიბოლ, შენი ხელი,
მეც მომაკლდა მაშინ.

მტერს ნადვლი აუღეს,
სიმაპაც გვესმა,
შენ იცავდი დიდ სამშობლოს
და სიცოცხლეს ჩვენსას.
ცალი ხელით დაგვიბრუნდი
და ამხელა კაცი
ახლაც ისევ მაგონდება
შავ დაფსთან ცარცით...

დრო გავიდა არცთუ მცირე
და არც დიდზე დიდი,
ის პატარა აღარა ვარ
სამეღობით და წიგნით.
მამასავით გადაგვოცნი,
გული შენსკენ მიწევს,
უკეთესი რა მოგიძღვება,
პატარა ლექსს გიწერ.
მეზე რა რომ ცალხელა ხარ,
ვატაკობას შევინს,
აქ ყოველი ჩვენთაგანი
მარჯვენაზე შენი...

აბა, როგორ არ მიყვარდე
კაცი ტბილზე ტბილი,
მე შენს ხელში მოვიცვალე
ჩემი ყრმობის კბილი.

ჩემი მანქანები

მასზე უკეთესი
არავინ არ გვინია,
მისი ერთი სიტყვაც,
ჩემთვის კანონია...
გულში ჩამიღვარა
ლექსი რუსთაველის,
ტრფობა, უტკბილესი
სამშობლოს მთა-ველის...
მასზე უფრო მეტად
არვინ მყვარებია,
მუდამ სხივანთელი,
სანთო თვალები აქვს...
იმ ერთ გამოსხვლავს
სულში სხვა წილი აქვს...
ის ხომ ჩემი უღების
დიდი ნაწილია...
ქიტავი, დროთა ჯირითს
ძილა არ ქონია, —
ახლაც, მისი სიტყვა —
ჩემთვის კანონია.

მაქვს განზრახული, უეჭველად ბუ-
ნების დაცვის საკითხებს მიზნა მი-
ყვებით ჩემი ცხოვრება.

...ერთგან წავიკითხე: დედამი-
წის მოსახლეობა წელიწადში და-
ახლოებით 1080 000 000 ტონაზე
მეტ ნახშირორქანს ამოიხსენებდა;
1265 000 000 ტონაზე მეტ ნახშირ-
ორქანს გამოყოფენ ფაბრიკა-ქარხ-
ნები, მანქანები, თვითმფრინავები...
აი, ამდენი შხამი დაგროვებოდა ბუ-
ნებში, რომ მცენარეები არ შთანთქ-
ვდნენ მას. ერთი ჰექტარი ტყის გა-
მონაყოფი ქანბალი დაახლოებით 30
აღამიანს ჰკოფნის სასუნთქად, ხოლო
სიმინდის ნათესის ერთი ჰექტარი
150 აღამიანს ამარაგებს ქანბალით.
დღეს კი ტყე ნადგურდება, ისპობა
მწყანე საფარი. 20-30 წლის შემდეგ
როგორი პაუი იქნება დედამიწაზე?
თუ ასე წვიდა საქმე, ალბათ, საქარ-
თელლოშიც იაპონელებივით სუნთქ-
ვისათვის ქანბალის ბალომები დაგ-
ვირდება.

ტყე ჩვენი მწყანე ფილტვებია. გა-
ვახაროთ ტყე, ნიარ-ნიარი მცენა-
რებში!

მადნაუალი აიონიანი
მარგო აიონიანი აიონიანი:

— სადღაც წავიკითხე, რომ ქალა-
ქებში ცოტა ნაძვი და ფიჭვი. რა-

ტომ? ამ კითხვაზე აქ ასეთი რამ მი-
თხრეს: დიდ ქალაქებში, რომ ნაძვი
და ფიჭვი ცოტაა, ამის ერთ-ერთი
მიზეზი შემდეგია: ისინი ძალზე
მგრობობიანი არიან გაბინტურებუ-
ლი, გაშუქვიანებული ჰაერის მი-
მართ, რადგან წიწვს რამდენიმე წე-
ლიწვალში ერთხელ იცვლიან და, ამ-
დენად კარგა ხნის მანძილზე განი-
ცილიან მანე გაზების ზეგავლენას.
მათთვის თურმე, განსაკუთრებით
მანევა გოგირდოვანი გაზები: მცე-
ნარე იტრუსება, ყვითლდება და
იღუპება. და თუ ქალაქში ბლომად
არის ნაძვი და ფიჭვი, ეს იმის მაჩე-
ნებელია, რომ იქ ჰაერი გაჭკივდ
არ არის ზომამზე მეტად ჯერჯერობ-
ბული.

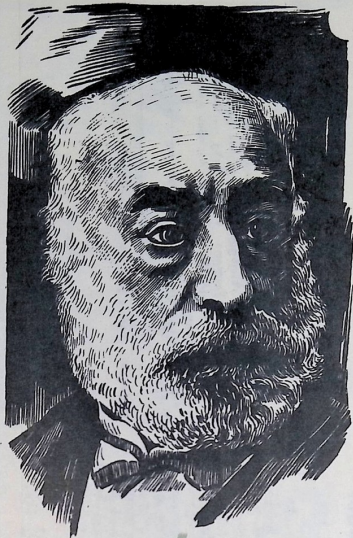
• • •

აი, ასეთი სჯა-ბაასი იყო გამართუ-
ლი აგვისტოს ერთ საღამოს ნორჩ
ნატურალისტთა ცენტრალური სად-
ვურის დანიატურში. გამახსენდა ჩე-
ხოვის სიტყვები: „რა კარგე იქნებო-
და, რომ ამდენიანი თვის ნაჭერი მი-
წაზე ავეთხდეს ყველაფერს, რაც

შეუძლია“. და რაოდენ სასიხარუ-
ლოა, რომ ჩვენს ბავშვებს უნდათ
და შეუძლიათ კიდევ თავიანთი მიწა
ბაღნარად აქციონ. შესცვიერი მათ და
გვერა — არ მოაკლდება ჩვენს ბუ-
ნებს მზრუნველი ხელი. ყმაწვილებ-
მა იცანა, რომ თვითონ უნდა იცხოვ-
რონ ამ მიწაზე, თვითონ უნდა ისუნ-
თონ ეს ჰაერი!

ფოტო ა. ჩიგოშინია.

დაბადების
150
წლისთავი

რაფიელ ერისთავი

ბერძენი მწერალი ადრე, ბავშვობაში ვეცნობით, ბერძენ კიდევ გვიან—სიჭაბუკეში, ვეფაცობის ეამს თუ ხანში შესვლისას. მაღალნიჭიერმა შემოქმედებამ რაფიელ ერისთავს ისეთი ადგილი მიაკუთვნა მწერლობაში, ისეთი სიყვარული დაუკვიდრა ხალხს გულში, რომ სამშობლოს წინაშე ვალმობილ მწერალს ბავშვობაშივე ვეცნობით და მისი შემოქმედების შუქი მთელი სიცოცხლის მანძილზე თან გვახლავს. ეს სამარადჯამო ნათელმოსილება რაფიელს პატრიოტულმა და გლვითა ჭირ-ვარამის უბადლოდ გამოიხატველმა ლექსებმა მოუპოვეს.

აქ საინტერესო ის არის, რომ ბატონყმობის უღლით წულში გატყობილი, მემამულეების, ჩარჩ-ვაჭრებისა და სახელმწიფო მოხელეების მიერ აკლებული და გააჩრცული გლეხობის ცხოვრების დრმა გაგება და გამოსატყა შეძლო ადამიანმა, რომელიც ბრწყინვალე გვარისშვილი, განათლებული არისტოკრატი და

მემამულე იყო. სწორედ რაფიელ ერისთავის წოდებისა და კლასის წარმომადგენლები ჩაგრავენ მშრომელ ადამიანებს, გლეხკაცობას. რაფიელ ერისთავი გამოირჩა თავისი კლასიდან, ამაღლდა და ჭეშმარიტი, შეგნებული მამულიშვილის რვალოთ შესედა სამშობლოს, ადამიანთა ბედს, ურთიერთობას და ქართულ მწერლობაში ახალი შუქი შეიტანა.

რაფიელ ერისთავი დაიბადა 1824 წლის 1 აპრილს სოფ. ქისტაურში. ქართული წერა-კითხვა შინ დედამ ასწავლა. 1845 წელს დაამთავრა თბილისის კეთილშობილთა სასწავლებელი. 1846 წელს შევიდა სამსახურში და 1896 წლამდე სხვადასხვა დიდსა და მნიშვნელოვან თანამდებობაზე მუშაობდა.

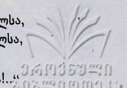
პოეტის პირველი ლექსები დაიბეჭდა 1852 წელს. რაფიელ ერისთავის პოეზიას მძლავრი მოქალაქეობრივი ხასიათი თავიდანვე არ დაკვილია. პოეტმა ქართული მწერლობის კარი სატრფიალო ლირიკით შეადო. მის შთაგონებას ამ დროს იძუებდა სიყვარული, რომელიც პოეტს უფრო კავშანს გვრიდა, ვიდრე სიხარულს. ცხოვრების ამოებისა და ყოველივე სიკეთის წარმავლობის შეგრძნობა კიდევ უფრო ამძიებდა პოეტის გულს. სევდიანი განწყობილების გაქარვება კი ღვინოს, ვართობას შეეძლო, და რაფიელიც გატაცებით უმღეროდა ერთსაც და მეორესაც. მიუხედავად ამისა, მის შემოქმედებაში დროდადრო მაინც შეიმჩნეოდა მოქალაქეობრივი მოტივები.

1857 წელს რაფიელმა გამოაქვეყნა ლექსი „მოხონელი მსაკულისადმი“. ლექსში გამოთქმულია დედის დიდი გულისტკივილი, გამოწვეული ბატონის უღიერი საქციელით. დედა შეიღს მოითხოვს, რომელიც ბატონს მოსამსახურედ წაუყვანია.

ჯანგატხილ მშობელს უკვე თვითონ სჭირდება შვილის თვლი და დახმარება, მაგრამ გულქვა ბატონი რას დაუთმობდა!

ბატონყმობის დროსვე გამოაქვეყნა რაფიელ ერისთავმა ლექსი „მოხონარა გლახაკი“. ამ ნაწარმოებში დიდი უშვლობით არის გამოხატული ბრმა შემთხვევით გადატაცებული მშრომელი კაცის ურება, მიდიდართა საქციელით გამოწვეული აღმუთება. „არას მადლევ, ცემას რას მემართლები?“ ეუბნება მათხოვრად ქვეული ღარიბი, გაყოფიერულ მიდიარს. ზოგიერთების შესასებ გულისწყრომით ამბობს: „მე ფულს ვთხოვ, ის ქვას მიღებს ხელშია!...“

არაჩვეულებრივი შემოქმედებით ალმავლობა განიცადა რაფიელ ერისთავის პოეზიამ ოთხმოცთა წლებში. სწორედ იმ დროს შექმნილმა ლექსებმა აუგეს რაფიელს სიყვარული და უკვდავების ძველი ქართველი ხალხის გულში. ეს ნაწარმოე-

ბები, ერთმხრივ, სამშობლოს დიდი სიყვარულით აღსავსე ლექსები „რას ერჩი მავ ბიჭს, თათარო?“, „რაზე მიწყურები, ყვენო?“, „ნეტა რას სტირი, დედილო?“, „მორიგი ჯარის სიმღერა“ და ამ ჯგუფის ლექსების მარგალიტა, „სამშობლო ხეგურისა“; მეორე მხრივ, გლეხთა ჭირ-ვარამის გამომხატველი პოპულარული ლექსები „თინას მამითაღი“, „ღამის მეს-რე“, „ტეტრას მოთქმა“, „ბურუს ჩივილი“, „აღზევანს წას-ვლა“, „თანდილას დარდი“, „ბურუსა ჩაფიცრება“ და სხვა მრავალი. თოხმოციანე წლებშივე დაიწერა სალისიანი გლეხური შრომისადმი მიძღვნილი ლექსები „გუთანნი“, „ზაფხული“ და „რთვილი“; ასევე შესანიშნავი საყმაწვილო ლექსები „ჭარ შრომა, მერე ხტომა“, „ჯამთარი“ და „მიპატიემა სასწავლე-ბელში“.

სამშობლოსა და დედაენის სიყვარული ბუნებისაგან მომადლებული ღრსივება. ამ ღრსივებით ამაღლებული რაფიელ ერისთავი დიდი ემოციური ძალით და რაინდული შემართუ-ბით გვიხატავს დედაენისა და სამშობლოს სიყვარულს.

ცნობილია, როგორ არბუნდნენ და აწიოკებდნენ საქართველოს მეზობელი მუსლიმანური ქვეყნები. ისტორიული წყარო-ებით შემონახულ ამბებს რაფიელ ერისთავი შთამბეჭდავი პოეტური ფერებით აცოცხლებს და ღრმად განიცდის ტყვედ ჩაპარდნილი ქართველი მეომრის დამცირებას. აღშფოთებული პოეტი ომხიანად შესძახის ქვეყნის დაბრუნებას:

„რას ერჩი მავ ბიჭს, თათარო? —
სომ ხედავ, დაკოდილია!
მამულისათვის იბრძოდა,
არღვან მამულის შვილია“.

ამ სიტყვების მოქმელი მამაცი ქართველი მტრისგან ტყვე ბიჭის შეწყალებას არ თხოვს, იარაღს აღმართავს და განგმირული ძირს ეცემა მამულისათვის მებრძოლის წინაშეგე-ლი. ამავე ლექსში („რას ერჩი მავ ბიჭს, თათარო?“) პოეტი თანმიყოლებით ხატავს მსგავს სურათებს და ამ ჩანახატებით გულმოთხლებული გვეუბნება: აი, რანი ვიყავით, აი, როგორი მემართებით იბრძოდნენ ჩვენი წინაპრები თავისუფლებისა და მამულისათვისო.

ლექსში „რაზე მიწყურები, ყვენო?“ პოეტი გვიხატავს დაჭ-რილი ტყვე ქართველი მეომრის სიმტკიცეს. თავის სიმათ-ლემი დაჯერებული ტყვე გაევირგეულოა ყვენის დესპოტობით და ეუბნება: რაში შემწამე დალატი, მამულისათვის ვიბრძო-დიო. სჯულს არ შევიცვლი. სანამ ენას მომჭრიდე, მადროვე, შინ მიკითხვა უნდა შევთვალო, მინდა უკანასკნელად ჩემიანებს ქართულად დაველოპარაკოო. ტყვე ქართველი მეომრის სიმტ-კიცისა და ჭეშმარიტი ქართველობის დამადასტურებელი ასე-ოი შთამბეჭდავი სურათი მხოლოდ პატრიოტ პოეტს შეეძლო დაეხატა.

პატრიოტული მგზნებარებით არის დაწერილი რაფიელ ერისთავის ლექსი „დედაენა“. პოეტის აზრით, ყოველ სული-ერს, სუსტსა თუ ძლიერს, თავთავიანთ გვარობაზე სამყაროს შემქმნელისაგან ებოძა სმენა და ენა. ბუნების ამ კანონზე დაყრდნობით რაფიელი ამბობს:

„მტრედი ვერ შესძლებს კატის ჩხავილსა,
ბუღბული—ყროყინს, თვეჯი—კნავილსა,
კრავი უმანგო—მელის ხავილსა,
გვრტიტ—ჭიხინსა, ბუჯი—ბღავილსა!“

ბუნების ამ კანონს თუ ვუღალატებთ, ქვეყნის შემოქმედს ვაწყენინებთო. პოეტი ბოლოს დასძენს: მე ცოცხალვარ ჩემი დედაენით, ამ ენაზე ვისმენდი დედის ნანას, ტოლების სიმღე-რესა და თივლი-ხივლს, მე ამ ენაზე ვაწროვნებო.

რაფიელ ერისთავის პატრიოტული ლირიკის გვირგვინია „სამშობლო ხეგურისა“. ეს დიდი პოეტური სუნთქვით და-წერილი ლექსი გამოქვეყნების დღიდანვე აიტაცა ქართველმა ხალხმა და დღემდე პოპულარულ და საყვარელ ნაწარმოებად რჩება. პოეტმა ამ ლექსში მთელი გულით თქვა თავისი სათქ-მელი სამშობლოზე, მის შეუცვლელ სიყვარულზე:

„სამშობლო, დედის ძუძუი არ გაიცვლებს სხვაზედა,
ორივ ტკილია, ძმობილო, მირჩვენის ორსავე თვალზედა,
როგორც უშალი, სამშობლოც ერთია ქვეყანაზედა...
არ გავცვლი სალსა კლდეგმა უკვდავებისა ხეზედა,
არ გავცვლი მე ჩემს სამშობლოს სხვა ქვეყნის
სამოთხეზედა!“

სამშობლოს სიყვარულს უფრო ზუსტი და ხატოვანი გა-მოსახტვა ძნელი წარმოსადგენია.

ამ მაღალი პატრიოტული ლირიკის გვერდით რაფიელ ერისთავმა შექმნა გლეხთა ჭირ-ვარამის დიდი სიღრმითა და უშუალოებით გამომხატველი ლექსები.

პატრიოტიზმა ამ დროს უკვე გაუქმებული იყო, მაგრამ გლე-ხის მდგომარეობა ამით არ გაუმჯობესებულა. გლეხი კვლავ უმიწაწყლოდ დარჩა. ლექსში „ბურუსა ჩაფიცრება“ მემამული-საგან ქირით მიწის ამღები ღარიბი გლეხის გოდებაა გამოთ-ქმული:

„ე შევი მიწა მიინც რომ
საყილდად არა მქონოდა;
შავ სამარედიან — რა ვიცი,
მე რაღა დამაღონებდა?“

გლეხი სესია უფრო ფართოდ გამოხატავს თავისი გაჭირ-ვების მიზეზს:

„მიწის პატრონიც მე მიწიწინს,
ჭინჭველაც ჩემი მტერია,
მთხელე, მღვდელი და ერი
ყველა მე შემომცქერია...“
(„სესიას ფიცრები“).

გლეხობის ამ საერთო გაჭირვებას დროდადრო ერთვოდა მოუსავლიანობა ვეკლვისა თუ სეტყვის მიზეზით (ტეტრას

მოქმედა“), ჩარჩ-ვაჭრისა და მევენახის გაუმადრობა და გაიძვერობა („ბერუს ჩივილი“), მუშა ხარის სიკვდილი („თანდოლას დარდი“), გაუნათლებლობითა და ცრუმორწმუნეობით გამოწვეული სამშუხარო შემთხვევები („ალბი“), „მაჯლაჟუნა“).

მიუხედავად ცხოვრების მიხედვით პირობებისა, გლეხკაცი სულთ არ მდებარეობდა, არ დალატობდა მამა-პაპათა კარგ ტრადიციას და რთავ შეიძლო, ეხმარებოდა გაჭირვებაში ჩავარდნილს. გლეხთა ასეთი მაღალი მორალისა და ტრადიციის გამომხატველია ლექსი „თინას მამითაღ“.

ქვერე, ბერე თინას ურთადერთი შვილი ჰყავდა, დღის მესრე. რაც მიწა გაანდა, მეზობლებმა მოუხუნეს. სათესლე ხორბლის შოვნა გაჭირდა და ისიც მეზობლებმა მისცეს; ყანა მოსამკელი რომ შეიქმნა, მოუგეს. მეზობლების ასეთი კეთილი საქციელი აღფრთოვანებულ პოეტი ამბობს: „არ შევხვედრივარ მამითაღს მე არსად ამისთანასა“.

გლეხკაცის ჭირ-ვარამის დრმაღ გამეგესა და გამომხატველ პოეტს ემარჯვებოდა ნიჭიერად ესტა ხალხური შრომის დამასასიათებელი სურათები:

„ნიშვე, ნიკორას გაუწი, მაგას მოაბი მხარია,
მესრევე, გაუკარ შინდასა, ცოტა ზარმაიც ხარია.
გააჭიინეთ ჯამბარა, დამბერეთ „ოროველო“,
გადააგვეთ მინდვრები, რომ დავგანატროდეს ყველაო“.

(„გუთანი“).

ან კიდევ:

„გაზაფხული გავეფრინდა, გაითონა სიმინდები,
თოვა დადგეს, აწეულსა დასდგომია ამინდები.
აგერ, აგერ ყანებშია „პოპუნას“ იძახიან,
ჩამოგვიცხა, ჩამოგვიცხა, ქერს მორჩენ და პურსა მკიან“.

(„ზაფხული“).

რაფიელ ერისთავმა დიდი ამაგი დასდო ქართულ ! ემაწვილო მწერლობასაც. ბავშვებისათვის შეარჩია და გალექსა სულხან-საბა ორბელიანის ივაერ-არაკები, თარგმანა კრილოვის ივაგები, ბუშკინისა და უცხოელი მწერლების ზღაპრები და ლექსები. დაწერა ორიგინალური საყმაწვილო ლექსები. ქართული საბავშვო პოეზიის მარგალიტია რაფიელ ერისთავის ლექსი „ჟერ შრომა, მეერ ხტომა“.

„სწავლობს გიგლა ტიტინა,
მზემ შემოუკვიტინა:
— გიგლა, გეყოფა სწავლა,
ახლა კარგია გავლა...
გამო, შეითამაშე,
არეინ ეტყვის მამაშენს“

მაგრამ გიგლა ვერ გააბრიყვა შუის მაცდუნებელში სიტყვებმა და სწავლა განაგრძო. ახლა ჩიტმა ჩამოსძახა: რედა, გეყოფა სწავლა. ბიჭუნა ვერც ჩიტმა გააბრიყვა, ვერც ალუბალმა. როცა სწავლას მორჩა, გიგლა კმაყოფილი გავიდა გარეთ და შესძახა: წყლან ვინ მეხადლითო. თავისი მტვიწვე ხარათისა და ბუციობისათვის ბიჭუნამ დამსაბურებელი საჩუქარიც მიიღო: მზემ სიყვარულით გაუცინა, ჩიტმა უგალობა, ალუბალმა დამორცხვებით დიდი კუნწული მიაწოდა...

ეს ლექსი დიდი აღმზრდელობითი მნიშვნელობისაა. მასში მორალი კი არ ყვირის — ბავშვი ბუციობით უნდა იყოს, დროის ფასი უნდა იცოდესო, არამედ მხატვრულ ფორმაში ბუნებრივად, ზომიერად არის ჩართული და ლექსიც იკითხება, როგორც ჭეშმარიტი პოეზიის ნიმუში. ამ დიდი ღირსების წყალობით ნაწარმოები მთელი ძალით იჭრება ბავშვის სულიერ სამყაროში.

სწავლისაკენ გულითადი მოწოდებაა რაფიელ ერისთავის ლექსი „მიბატიეება სასწავლებელში“. ამ ნაწარმოებში მამაცი ადამიანებისა და ცხოველთა შრომისმოყვარეობის ეპიზოდები ისე სურათოვნად არის მოცემული, რომ არ შეიძლება ბავშვი არ აღძვას სურვილი ადრე წამოდგეს, დასუვიანებულ მივიდეს სკოლაში და დაეწავოს სწავლას.

პოეტი არც ბავშვების დასვენებასა და გართობას ივიწყებს. იხსენებს თავის ყრმობას, სახალწლო არდადეგებს და ასეთ მშვენიერ სურათს ხატავს:

„მასოსეს, როცა ბაღლი ვიყავ,
მიხაროდა თოვლის მოსვლა,
თოვლის გუნდის გაკეთება,
სროლა, თოვლიმ გორგა, მოსვრა...
შეეშობოდი მე მარხილში
და ზედ მივდა გოგილოა,
გადაბრუნდის ჩვენი ციგა —
კოტრიელა, კოტრიელა“.

(„ზამთარი“).

რაფიელ ერისთავის შემოქმედება მრავალფეროვანი იყო: ლექსების გარდა, წერდა მოთხრობებს, პოემებს, პიესებს, ეთნოგრაფიულ წერილებს, ადგენდა და მელმძღვანელობდა ლექსიკონების გამოცემას, თარგმნიდა რუს და უცხოელ მწერალთა ნაწარმოებებს...

მაღლიერმა სამშობლომ სიცოცხლეშივე დაუფასა ამაგი თავის სასიქადულო პოეტს და 1895 წელს დიდი ზეიმით გადაუხდა იუბილე.

მიმდინარე, 1974 წელს შესრულდა რაფიელ ერისთავის დაბადების 150 წლისთავი. მამულიშვილთა ღვაწლის დამფასებელი ქართული ხალხი და მისი მოზარდი თაობა კვლავ დიდი საუბილეო ზეიმით აღნიშნავს ამ თარიღს.

სულელები სია

თემურმა მოლა ნასრედინი სსახლეში გამოიძახა და სასახლეში მყოფ სულელების სიის შედგენა უბრძანა. მოლამ გულში თქვა: თემური, წაიკითხავს თუ არა სიას, თავის ნახირ-ვეზირებს მასხარად აივადებს და ყველა ჩემი მტერი ვახდებიაო. იფიქრა, იფიქრა და ქაღალდის ფურცელი ასე დასაათურა:

„თემურის სასახლეში მყოფი სულელები სია“.

ფურცლის შუა ადგილზე კი დიდი ასოებით დაწერა: „თემური“ და ქაღალდი თემურს მიართვა.

თემურმა სულელების სიაში რომ მხოლოდ თავისი სახელი ამოიკითხა განარისხდა და მოლას შეეკითხა:

— რას ნიშნავს ეს?
— სულელების სიაა, — უპასუხა მოლამ.

— რით დამიმტკიცებ, რომ სულელი ვარ? — დაუყვირა თემურმა.

— მარადი სიცოცხლე და ჯანმრთელობა მშობრანებელს. შენ თვითონ მიბრძანეს სასახლეში მყოფი სულე-

ლების სიის შედგენა, მაშასადამე, შენ იცოდი, რომ სასახლეში ნახირ-ვეზირები, ყველა თუ არა, ნაწილი მაინც სულელია, მაგრამ მაინც პატივს სცემ მათ, ამიტომ ყველაზე სულელი შენ ყოფილხარ.

თემური მიხვდა, რომ საპირისპიროს ვერას ეტყუოდა, დაფიქრდა და მოლას შეეკითხა:

— მე რომ დავამტკიცო, რომ ყველანი სულელები კი არა ჰქვიათები არიან, მაშინ რაღას იტყვი?

— სულ ერთია, მაშინაც ამ სიაში მარტო შენი სახელი დარჩება.

— რატომ? — შეეკითხა თემური.

— იმიტომ, რომ შენ თვითონ მიბრძანებ სულელების სიის შედგენა. თუ აღმოჩნდა, რომ სასახლეში სულელები არ არიან, მაინც შენ დარჩები ერთი სულელი, რადგან ჰქვიაინ ადამიანი სულელად მიგაჩნია.

თემური კვლავ უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა და გაცეცხლებულმა უბრძანა:

— რომ დავამტკიცო, სასახლეში მხოლოდ ერთი სულელია და ისიც შენ ხარ?

— მაინც სიაში პირველი შენი სახელი დარჩება, რადგან „ვიანი სულეს სულელების სიის შედგენას არ დაავალდება.“

— ახლა ვალოთ რომ დაუქუთხხო და შენი ენა ამოვავალეჩინო?

— მაშინ სიიდან შენს სახელს ამოვალა და ჩემ სახელს ჩავეჭერ, რათა სისულელე არავინ ჩაიდინოს — პირში სიმართლე არ გითხრას...

მონღოლი

ერთხელ რამდენიმე მონღოლი სახლიდან წავიდა. ვადაიარეს მთა,

ბარი, მაგრამ ნაღირი ვერსად ნახეს. შინ ხელცარიელი ბრუნდებოდნენ.

ერთი მთვანი, რომელმაც ჩინური ენა იცოდა, მაგრამ მშვილდისარი არა ჰქონდა, ჩამოსცილდა ამხანაგებს. მცირე მანძილი რომ გაიარა, დაინახა ბალახზე გაწოლილი ირემი.

მონღოლირემ გაიფიქრა: ირემს კორეულის გარდა, ალბათ სხვა ენა არ ეცოდინებოთ და ჩინურად დიყვირა:

— აბა ჩქარა! მშვილდისარი მოიმარჯვეთ, ირემი წეგს ბალახზე! ირემი შეაშინა ყვირილობა, წამოხტა და მოკურცხლა.

მონღოლირემ დაშუქტილი თვალები გააყოლა და თქვა:

— შეხე ამ საზოზღარ ნაღირს, როგორი ნასწავლი ყოფილა, ჩინურიც სცოდნია!

რადიარე
ქილინი

ავ თვალს არ შეეხედებოდა, ისეთი სპილო იყო, მამარაჯათა ფიჭვი და ოცნება. უცხო მარგალიტის ნიშნავს ეს სახელი. მამაპუტი სრულფეხდებიანი ბატონ-პატრონი იყო სპილოსი. იჭაური ალი-წესი იყო ითმენს ამას, მაგრამ ქვეყანა ბრიტანელებს ეპყრო და მამაპუტიც მიშვედული იყო თავის ნებაზე. ერთი თავქეფა კაცი გახლდათ. როგორც კი მოტი-გაჯის მონაგარ ფულს მოიგებდა ხელში, მყისვე დუქნებისავე გაუტევედა. გამობირებებოდა, მერე მიღებოდა მოტი-გაჯს, კარვის პალოს უჩაჩქუნებდა წინა ფეხების ნახ ფრჩხილებზე. მოარულ მათს ერთხელაც არ განუზრახავს სული განფრთხო და ისას სხეულთან. კარგად უწყობდა. ცემატყების შემდგომ, გამოფხიზლებული დისა შემოეხვეოდა ხორთუმზე და დაიწყებდა ფლოქინის: ჩემო სიცოცხლევ, სულის კლიტევ... კიდევ მრავალ საფრებელს ეტყობა, ფინადნად გაფრებოდა, პილატეს კინემსლი მიაბრთხევდა თანაც. ერთობ მოყვა-

ფესვები ამოქონდა მიწიდან. დროდროო ძალოვან მხრებზე მოდებულ თოვსაც მოიშველიებდა. დისა ჩუბაგუნებდა ყურისა, ძირში, მარაქალა, სპილოთა მეუფელო, პირს უმთავდა. საღამოს ეას მოტი-გაჯი შეთანქვდა სამას ვარგანვა მწვანე-ლუღულს, დისა ვახშამ ერთ კვარარასაც მიაყოლებდა, მერე ვაიმობტობდა სპილოს ფეხებშუა და სიმღერას შეუკიდებდა. მებებოდა, სანამ არ მოაწყვედა ძილის დრო.

კვირამი ერთხელ დისა მდინარეზე გადენიდა მოტი-გაჯს. წამოწყობიდა მოტი-გაჯი ფშანში, ნებიერობდა თავთხელში, მამაპუტი კი თავს დასტრიალებდა ქუჩისის პალოსი რტობისაგან შეკრული ცოცხით და აგურის ნატებით. ხან ცოცხს უზაბუნებდა, ხანაც აგურს ატავებდა ნეყენებზე. მოტი-გაჯი მშვენივრად არჩევდა ერთს მეორისაგან. როცა აგური მოხვებოდა, წამოიზნაზნებოდა და ვალავორდებოდა მეორე გვერდზე. დისა გულდასმით მოუხსიჯავდა ფეხებს, გაბზარდნი ყურებს ვალაუწივდა, წყლული ხომ არ გაუჩნდო, თვალის უბეჭის დაუქიძვდა, ანთება ხომ არა სჭირსო. როცა მოჩებოდნენ ბანახბას, შინ გასწევდნენ პატრონი და სპილო. შავად აბზინებული გოლიათი ხორთუმით აქანებდა გზისპირა ხიდან ანაღეკოთორმეტი ფუტის სიგრძე ტრტს, დისა კი გულმოდგინედ იკვანძავდა გრძელ სოველ თმებს.

მშვიდად და უღრტვინველად გადიოდა. დღეები, ვიდრე დისას ლითობის ჭია არ შეუჩნდა. აბა რა ბედენა იყო ერთი-ორი ყლუბი არაყო. ოდნავ აბრუებდა და ძალას აცლიდა მუხლებში და მეტი არაფერი. ნამდვილ ლითობას იყო დანატრული დისა.

აღმა, პლანტატორის ეახლა და დედა მომიკვლია, განუცხადა სლუქუნით.

— კი მაგრამ, დედადანი აგერ ახლახან არ მოკვდა, სულ რაღაც ორი თვის წინათ? უფრო ადრე კი, ვასულ წელს, ჩემთან რომ მუშაობდა, მაშინაც გარდაიცვალა საწყალი! — პლანტატორი აქაურ წვერში იყო ნახარში და იოლა ვერ გააცტებოდა.

— ის დედაჩემი იყო, გამზრდელ დედა მიმანდა, — ცერქლები ჰყარა დისამ. — თვრამეტი უწლოვანი ბიოლი დარჩა უპატრონოდ, ჩემს მეტი მიმხედავი არავინა ჰყავთ, — მუღოს იატაკზე ურტყამდა მამაპუტი.

— საიდან შეიტყვე? — უყვლა პლანტატორმა.

გეაპონუ გოჭო-გაჯი

ინდოეთში იყო მდიდარი პლანტატორი, მფლობელი ყავის პლანტაციებისა. ერთ დღეს ეცოტავა დიგლო-მამული და შეუდგა შემოჭარული კორომების აჩეხვას. ხეები ააკვფინა, ძირკვები ამოწვა, მაგრამ ფესვები ისე ღრმად გატრთვილიყო მიწაში, ძერას ვერ უზამდა კაცი. დინამიტი ძვირი ღირდა, ნელო ცეცხლი კი ვერ უშველიდა საქმეს. ყველაზე ხალდი მეურვე ამ საქმისა სპილოა ისევე. გოლიათი ან ეშვეებით ამოგლეჯს ფესვებს, ხოლო თუ დაუცვდა ეს ბასრი იარაღი, მომარტულებულ თოყებს მოაბამენ და ამ უსაშველოდ ძლიერ მხრებს რაღა დაუდგება, აბა, წინა პლანტატორიც ადგა და იქირავა რამდენიმე სპილო. ყველა-საგან გამორჩეული სპილო ყველგან უღირსი მამაპუტს* — დისას ეუთურნოდა. მოტი-გაჯი გახლდათ ამ ბართლაცდა საარაკო ქმნილების სახელი.

რული იყო სპილოც სასმელია. არაყს ეტანებოდა განსაკუთრებით. ისე პალოსს ხაყენზეც არ ამბობდა უარს, თუ საყეს ვერაფერს მოიხლთობდა. საყეს დოქს ერთად გამოუყვანდნენ წირვას. მერე დისა მოკალათებოდა სპილოს ფეხებშუა. მამაპუტი მოსასვენებლად ჩვეულები-სამებრ შუა შარავზას ამორჩევდა ხოლმე. ვერა მხედარი, ქვეითი თუ ფორნით მოარული ბიჯს ვეღარ ვადამდა წინ. დაყოვნდობდნენ და ელოდნენ, ვიდრე დისა კარგ ძილს არ გამოკაობდა. ვინ შეებდავდა მამაპუტის მოღარაჯე, მთასავით აზვიანულ სპილისთან მიახლოებას.

პლანტაციან სულის მოსათქმელი დროც კი არ იყო, დიდძალ ფულს უხდიდნენ მტუშახელს და თავებობას ვერავინ ბედავდა. თავაუღლებელი მუშაობდა ყველა. დისა მთელი დღე კისარზე ეჯდა მოტი-გაჯს, ჩაპკვიროდა და ისიც თავისი ქარვისფერი ეშვეებით თხრიდა, ძირკვავდა ხეებს,

* მამაპუტი — სპილოს გამრეკი.

— წერილი მივლევ ფოსტით. — გამოცემულა დისა.

— ერთი ამას დამიხედეთ! მთელი კერაა ფოსტა არ მივლილი... აბა, მოუსყი აქედან და საქმეს მიხედ.

— შავი ჭირი მოსდებია სოფელს, ჩემი ტოლები სიცივლის პირს მიუყენებია. — ახლა მართლა ატირდა დისა.

— ჩიპანს დამიძახებ, ამის თანასოფელს. ჩიპანს, ამის ცოლი ჰყავს? — ჩაპითხა პლანტატორმა.

— მაგას ვინ ვაპყვებოდა? ჩვენი სოფლის გოგოები უნდა სპილოზე გაათოვდებინას. — აფურტუნდა ჩიპანი.

კვლავ აყენსდა და აღმუვლდა დისა.

— გამაწფარი აქედან, მერე გვიან იქნება, — იფოტქა პლანტატორმა. — მიხედვ საქმედ.

— რა გაეწყობა, სიმართლე უნდა ვიქვა, — შეპლადდა დისამ. — ორი თვე იქნება, რაც გემოზე არ გამოვმტვარულავი. იმალა გთხოვ გამოიშვა, ამ კურთხეულ ღალას გახვიო და სხვაგან ვილოთბამო.

პლანტატორს ჟელომა.

— დისა, — მიუბრუნდა იგი მაპაუტს, — ჩიპანს სიმართლე თქვი, ახლავ გავანთავისუფლებდი, მაგრამ ვინ მოუვლია მოტი-გაჯს, თავადაც იცი, შენს გარდა არავის უგონებს.

— სიცოცხლე და ღღვარძელობა ნუ მოგიშლისა გამჩენმა, მადლიანი მხოლოდ ათიოდე დღით გავცემლები, სინდის-ნამუსს ვფიცავ, დროზე დავბრუნდები. რაც შეეხება სპილოს, სენბა დამოთე, ღვთისხიერო, მოუტხემი მოტი-გაჯს.

დასტურ ჰყვეს დისას და მის გამყვიან დაძახილზე ჰსალიდა გამორიხარდა დიდებული ეშვოსანი — პატრონის მოლოდინში ჩარღოლს შეჯარებოდა და სილას იყრიდა ზურგზე ხორთუმით.

— ნათელა სულისა, ლოთების

ქომაგო, კლდეო ძალოვანო, მათხოვე ყური.

მოტი-გაჯმა ყური მიუშვირა და ხორთუმით გააქანა სალამის ნიშნად.

— თე მივლივარ, — ჩისძახა დისამ. მოტი-გაჯს თვალები აუციმციმდა. პატრონზე არანაკლებ უყვარდა ხეტოლი. გზად ბევრ ნუგბარს საცხილოს მოიხელთებდა ხოლმე.

— მე წვალო, შენ კი, დავგაჯულო ლორო, აქ დარჩები და დღე-ღამეს გაასწორებ შეუაზობაში.

მოტი-გაჯს თვალები ჩაენავლა, თუმცაღა თავს ისე აჩვენებდა, თითქოსდა აყბულს იყო. მას ხომ ჰქირის დღესაღით სძულდა ფესკების თხრა.

— მხოლოდ ათი დღითა გტოვებ, სულე უტკებუსო. აბა, აიშვირე წინა ფეხი, რაც ვითხარი, ახლავ ამოვებქვდავ ზედ. ისე ვერაფერს გავაგებინებს კაცი, შე ტაობის ტუჭყვიანი გომბეშოვ. — დისამ სტაკა ხელი ქარვის პალის და ორჯერ შემოქარა სპილოს ფეხის ფრჩხილებზე. მოტი-გაჯი გრუხუნებდა და ფეხებს ინაცვლებდა. — ჩემს აქ არ უკვნიდა, — ჩააგონებდა დისა სპილოს, — თავაულებლივ იმუშავებ. ძირფეცივანად ამოთხრი და გადაათრევე ხეებს. ამგამოდან ჩიპანის სიტყვა კანონი იქნება შენთვის. შეისვი ახლავ კისერზე!

მოტი-გაჯმა მიუშვირა ხორთუმის წვერი, ჩიპანი ფეხით შედგა ზედ და ქედზე მოექცა სპილოს. დისამ კი სპილოს სარეკი მძიმე აწყუსი მიაწოდა.

ჩიპანმა მოტი-გაჯს უბალნო თავზე ისე დაქარა აწყუსი, როგორც ქუჩის მკერწყლავეებს სხვევით ხოლმე, და სპილომაც ბუკ-ნაღარა ააგუშუნა ხორთუმით.

— ენა ჩოგდე, შე ტყის ლორო, შენა. ხომ გესმის, ჩიპანი იქნება ეს ათი დღე შენი მაპაუტი. ახლა დამეშვიდობე, მეფეე დიდებულიო, მკობამაჭოროე ეველა სპილოსი. ჯანმრთელად მენახე. აბა, ნახემდის!

მოტი-გაჯმა ხორთუმი შემოიკრძოდა დისას და ორჯერ აიტაკა ჰაერში. ჩვეულებრივ ასე ემშვიდობებოდნენ პატრონს.

— ახლა ეგ თქვიენი, მონამოხიროსო იქნება, — მიუბრუნდა დისა პლანტატორს. — შემიძლია დაგტოვით?

პლანტატორმა თავი დაუქნია, ყაბულსა ვარო, და დისაც გაუჩინარდა კორომში. მოტი-გაჯი კი სამუშაოდ წაქაშუნულდა.

ჩიპანი სულში იძვრენდა მოტი-გაჯს, სანულებლის გომიქებს პირში ატენიდა, ეფერებოდა, მაგრამ სპილო მინაც ყურებამოთხიერი დიარეობდა. ჩიპანის ბალელი ალურსით ექლურტულებოდა სამუშაოდან დაბრუნებულ ფეცივანს. მისი ცოლიც ფინახუნად ეგებოდა, მაგრამ ბოვანოდ დაბადებულ მოტი-გაჯს ერთი სული ჰქონდა, ისევე გაემაღა დუბუგავი ცემატყევა და გეფური ალერსი.

მუშაობაში კი ისე გულმოდგინეობდა, თვალს არ უქურებდა პლანტატორს.

ამასობაში იტყა გზებსა და გზაგარეულებზე ზეტილობდა, ვიდრე თავისი ტომის ხალხის ქორწილს არ გადააწყდა. იმდენი იცეკვა და იმღერა ქორწილში, რომ დიდ-ღამის სათვალავი დაქარა.

გაუთნა მეთერთმედი დღე. დისა არსად ჩანდა. მოტი-გაჯი თოკიდან ახსნეს — იგი დილიდანვე უნდა შესდგომდა მუშაობას.

სპილომ ერთი შეიფერთხა მხრები, მიმოიხედა და სულ სხვა მხრით გაუტია.

— ჰა, ჰო! მობრუნდი უკან, — შეუყვირა ჩიპანმა. — შემისვი კისერზე, შე ნახსად დაბადებულო, მოტირალიდი, მშვენივანე ჭუნგლისა, თორემ ერთიანად დაგიბეგვევ მაგ კიტრბა თითებს.

მოტი-გაჯმა რბილად ჩაიდულუნა, მაგრამ არც კი მოუხედა ჩიპანს. ჩიპანი გაეკილა, თოკი მომარაყუყა და სპილო დიჭირა... სპილომ ყურები წინ წამოიყარა.

მაპაუტმა იცოდა, რას მოასწავებდა ეს და ლახნძევა-გინებით აიკლო. ამით ცდილობდა ცხოველის დაჯანვანას. ჩემთან ევეთვარს არ გაგივა, დაბრუნდი შე ეშვაციის კერძო, ვაპყვიროდა მაპაუტი.

— ჰრამს! — ამოიხვალა სპილომ, — მერე პირში ვაჩრილი ტოტიო, რომლითაც იმდენებს იწუნებდა, დარღმინდულად იწყო ნაკაფში ხეტოლი. მასხრად იგდებდა ამხანაგებს.

ჩიხანმა პლანეტორმა აუწყა ეს ამბავი. პლანეტორმა ძალის მითრახი მომიძაგა და ვარუდ გამოვიდა. მორტი-გაჯმა თეთრ ადამიანს დიდი პატივი დასძლ: ერთხანს ნაკაფში არბენინა, მერე პარმალთან მიდინა. თვითონ სახლის წინ განჯრდა. მთელი სხეული უთხატებდა. ასე სჩვევით სპილენძს სიკვლი.

— უნდა ვავროზოთ, — თქვა პლანეტორმა, — ისე მოვზილოთ, არც ერთ სპილოს ჯერ არ ეწვიოს. — ყადა-ნავსა და ნაწიხს უხები. თორმეტფეხებიან ჩაქვები დაუყარეთ, უბრძანეთ — ძალი რბოლა უქციონ...

ამ უბანში ყადა-ნავი და ნაწიმი ყველაზე ზორბა სპილოები იყვნენ. აღმანიან დანარტყანი სპილოსათვის ბუზის ნაქებნი და მეტი არაფერი... ამიტომ უნჩ ცხოველებს ჯალაფე-ბადი სერგ მათი ჯილაგისას მიუჩენენ ხოლმე.

ორთავებე ააჩხარუნეს მძიმე ჩაქვები და მორტი-გაჯს მიაშურეს. თავისი ოცდცხრამეტი წლის სიცოცხლის მანძილზე, ყადა-ნავის მსუქანი ფერდი გალახულა. არც ახლა იყო ამის მსურველი. ცოცხალი თავით არავის გააბედნიერებდა რამეს. იღდა და იცდიდა. თავს მარჯვნივ და მარცხნივ აქნევდა, ყადა-ნავის მსუქანი ფერდი ამოდით თვალში. აქ იოლადა შეატანდა ბლაჯეტი შვეი. ყადა-ნავი უმეორო იყო. მის ძალმოსილებას მარტოოდენ ჩაქვი წარმოადგენდა.

ადგა და ვაგირდა. ისე აჩვენებდა თავსა, თითონ თავმსუქცევდა გამოეტანოს ჩაქვი. ამ დილაადრთან ნაწიმიც არ იყო ჩხუბის მსიათხე. ისიც შინისაკენ წარმონჩრობდა. ყურბაღმართული მორტი-გაჯი მარტო-მარტო შერჩას ბრძოლის ველს.

პლანეტორმა ჩათრევას ჩაყოლა ამჯობინა და სპილო თავის ნებაზე მიუშვა. მორტი-გაჯიმ პლანეტაციისაკენ მხოუცა. სპილომ თუ თავი აიშვა და მუშაობაზე გული აიყარა, მისი მოთოკვა ისევე ძნელია, როგორც ძლიერი დღევის დროს გემზე აწყვეტილი ოთხმოცდაერთობინანი ზარბაზნის ადგილზე დაბმა.

მორტი-გაჯი ნაკაფში დაშტიალობდა და სამუშაოზე მიმდგარ სპილოებს ხორთუმას უტყყაუნებდა ფერდებზე. ეკითხებოდა — ჰა, იოლადა ამოდის ფესვები თუ არაო. ათას სისულელეს ჩიხანავდა. ვინა თქვა, თითქოს სპილოებს არა ჰქონდეთ ნაშუადღევისას როიანი დასვენების უფლებაო. იმდენი ქნა, საღამოსათვის მთლა ჩა-

შალა მუშაობა. მერე, მოგვიანებით, ბაკს მიადგა და საქმელი ითხოვა.

— რახან მუშაობა არა გნებავს, საქმელზე უქაცრავად გახლავართ, — შეუდრინა ჩიხანმა. — ხეპრე ხარ და გაუთლელი, შენი ადგილი ჭუნგლშია.

ჩიხანის ყავისფერი ბაღალმა, სიხანზე რომ გორავდა, ფუნქული ხელები გაიწვინა ზღვრებზე აღადგულ ვეება ჩრდილისაკენ. მორტი-გაჯმა იცოდა, რა ფსალავანდებლი არსება იყო ჩიხანისათვის პაწია. ლამაზად მორჯალა ხორთუმე, წინ გაიწვინდა. ბაქვებმა ყვინის დასცა და მანის თორმეტი ფუტის სიმალიდან მოგესმა შვილის კისკისი.

— რომში ჩამბლა ორი ფუტის სიგრძე ლავებზე მოგართმევ ახალავე, ახალმოქილ, ლორთქო შაქრის ლურწამსაც, ოღონდ არაფერი ავიო ჩემს თვალის სინათლეს.

მორტი-გაჯმა თავის ბოძისმსგავს ფეხებზე მოაყუჩა ბაქვები. ამ ფეხებზე შეეძლო წამში დანაფორტობინა ჩიხანის ქოხი. მაგრამ სპილო დანაპირებს მოთმინებით ელოდა.

დანაყრდა თუ არა, ჩათვლიმა. ბაქვები გვერდზე გაფორთხდა. თვლემდა მორტი-გაჯი და დისა ეხმანებოდა. სპილოს ბევრ სხვა უცნაურობასთან ერთად ერთი ხნეცა სჭირს: ძილი არ უყვარს. ოთხი-ხუთი საათი ძილი სავსებით ყოფნის დღელამეში. ორი საათი ერთ გვერდზე სძინავს, შუღამისას მეორე გვერდზე გადბრუნდება და აღდგენს წასთვლელს. ესაა და ეს. დანარჩენი დროს სკვამს, ხეტილობს, ლობე-ყორს ეტეება და ბუზულუნებს.

შუღამისას მორტი-გაჯი ბაკიდან გამოვიდა — უეცრად დაეკანდა რომ დისა სადღაც ბნელ ტყეში გდია უპატრონიოდ. მთელი დამე დაძრწინდა ბარდნარში, ყურები აფართუნებდა, ვაკვიროდა, დისას კვალს ეძებდა.

მერე მეჩხერს მიაშურა, სადაც დისას საბანად დაჰყავდა. იქვე ახმინა საყვირი. არავინ გამოეპასუხა. მორტი-გაჯმა ააფორთოქა. სპილოთა ტომი, დაფთვა ტყეში დაბანაკებული ზომები.

დისა მხოლოდა დილით გამოჩნდა პლანეტაციამი. ნაბახუსევი დატუქვას ეცოდა და პლანეტებისათვის. როცა ბუნვალი და ავანიცოდა ძველბურღად დახვდა, თავისუფლად ამოსილნთქა — დისამ ხომ სხევე უყვით ეცოდა მორტი-გაჯის ხსათიო. დისა პლანეტორის წართუდა და თავი მოხანს საბოღნიშო ქათინაურებისა და ტყუილად გულას. ამასამაში მთელი დამე ნახეტილები და მომუშეული მორტი-გაჯი ბაკში მობრუნდა.

— აბა, მოუხმე შენს ცხოველს, — უბრძანა დისას პლანეტორმა და დისამაც გასძახა მორტი-გაჯს მარტოოდენ სპილოსათვის გასაგებ საიდუმლო ენაზე.

შაპუტთა რწმენით, ეს აღამეამინდელი ხელმეცნება ჩინეთიდანაა შემოსული. იმ დროიდან, როცა სპილონი მეფობდნენ და არა კაცნი. მორტი-გაჯი მყის გაჩნდა ადვილზე. სპილოს ნავარი არა სჩვევია — ოთხით არ გაქენდება სპილო, მაგრამ თუ მიინდობა ჩეარ მტარებელს აუცილებლად წამოიწევა.

ჩიხანმა გოლიათის მარტოოდენ ლანდსლა მოჰკრა თვლი, ისე სწრაფად გაქრა ბაკიდან სპილო. მორტი-გაჯი ერთი ყოფით ჩახეხია დისას. ხორთუმეი ააშვირა და სიხარულის შეძახილი აღმოხდა.

ცრელები სილიად აღამინსა და ცხოველს. ერთუროს ეტმასნებოდნენ, სხეულის ნაწილებს უსინჯავდნენ.

— ახლა კი სამუშაოდ გავესწოთ. აბა, შემისვი კისერზე, შვილი ჩემო, ხარებავ ჩემი სულისა! — შემოუძახა დისამ.

მორტი-გაჯმა მალლა შეჩირაოა დისა და ორთავე პლანეტაციისაკენ გავართა დაძარღვეული ფესვების ამოსაძირკვალ. პლანეტორი ისე განცივირდა, ვერც კი მოახერხა დისას რივიანად შერისხვა.

ინგლისურიდან თარგმნა
პირენა ბირიკაძემ.

შატავარი პ. ფრენიშვილი.

საქართველო სსრკ-ის პატივად

სწავლაში წარჩინებული მოსკოველი პირების წინაშე 1984 წელს გამოსვლისას, ნ. ი. კალინინმა თქვა: „საქართველს უნდა ისწავლოს, მაგრამ სპორტიც არ უნდა დაიწყოს. ივარჯიშეთ, გამოაწრეთ სხეული, ისიცრეთ, ირბინეთ, იხტუნეთ, თიამაშეთ... ჩვენ ძლიერი, გულადი და, ცხადია, მოკლდენი ადამიანები გვეჭირდება... გაიზარდეთ და გიჟდეთ.“

იმავ წელს პიონერთა დიდ ჯგუფს ორდენები და მედლები გადაეცა. დიპლომატურული შორის იყო მამაკაც ნახანგოვა, რომელმაც კარგი სწავლითა და ბაშის კრეფით შინაწარმოებისათვის ლენინის ორდენი მიიღო. საპატიო ნიშნის ორდენი დამიხსოვ-

რეს ნორმა მეცხოველებმა — ალიოშა ფადეევმა, ბარისი ხამგოცმა, კოლია კურანამა, მამედ ხასანოვა და სხვებმა. საბჭოთა ქვეყანამ წარმატებით შეასრულა სახალხო მეურნეობის ხუთწლიანი გეგმა და უფრო გაძლიერდა. ამან გამოიწვია საერთაშორისო ბრძვლის გააქრობა, იმპერიალიზმი ჩვენ ქვეყანაზე თავდასხმისათვის ემსაღებოდა. ამიტომ პარტია ხერხიშულ უზრადღებს აქცევს წითელ არმიის ბრძოლს-საერაინობის შემდგომ ამაღლებას. პიონერებც ჩაებნენ ამ მუშაობაში — თავიანთ ორგანიზაციებში გაშალეს შეიბრები, „იყავ მზად შრომისა და თავდაცვისათვის.“ „იყავ მზად საბჭოთა თავდაცვისათვის.“ „ვროსილოვური შრომობისა“ და სხვა სამკერდე იმუნებზე ნორმების ჩაბარებისათვის. იქმნება თავდაცვის წრეები, ტარდება სამხედრო თამაშები, გახსნულნი იხტაფებები, დაშრობაში. პიონერები წითელი კავალრისათვის უნდა იმუნებენ, შესაზღერებებისათვის კი — მაღლებს.

1988 წელს ნ. ი. კრუსკაია საბჭოთა პი-

ონერ-მოსწავლებლებს მიმართავს წერილით: „იშისათვის, რომ იცხოვროს ნამდვილი ბედნიერი ცხოვრებით, ბევრის ცოდნა საკირო, ფიქრია საკირო, საკიროს-სასწავლოთათვის და ხელებით იმუშაოთ — ცოდნა სჭირდება ადამიანს, როგორც იარაღი-მშენი. საბჭოთა სკოლის მოსწავლებლებმა საკიფუნდა სცით მასწავლებლებს, უნდა დაიხმაროთ მას, დააზოგინოთ ღრო.“

იმავ წელს, ხანის ბტასთან ბრძოლის ღროს, წითელარმიეთათვის დახმარებისათვის პიონერები: ანია კოსტრუკოვა და ალა ივანოვა დაჭილადენენ მედლით: „საბარტოლო დამსახურებისათვის“.

ბანუოცილობა მიუხაბს ბორის ჰენლაჰის სახელოვნო პიონერთა და მოსწავლეთა სახლის საუომა-საომაგრომოსტეტიპის ააბინების აუბაგობს, ლილია აბოზაბას.

ბორის ნუშითი

მასხალა:
ნუში — 400 გრ; შპკრის ფუნელი — 400 გრ; პურის შპკლი, იმდენი რომ ცოში საშუალო სიხის გამოვივიდეთ; ნიგოზი — 1/2 ჩაის ჰეიპა; ავერტა 5 ცლო.
მოზაღმების წმინ.
ნუში დანაყოფ, ჩაყარეთ ჰეიპაში 200 გრ შპკრის ფუნელიან ერთად, შედგით ნელ ცეცხლზე და ურეთ ხანამ არ შეიწოვდებო. მოხალუღი ნუში ვააცივებ, და შეურთავს ავერტის გოლისა და 200 გრამს შპკრისგან გაყოფულ გოგლიშოვლს, დაუტევეთ უნაღმდესი ბარისის შპკლი. აველაფერი 5ს მოა-

თავითი ეროვნულ ტორტის ყალიბში და შედგით ჰაერლუმელში, 5 წუთის შემდეგ გამოიღეთ და დაახლო ათქვეფოთი ცოლა. ცოლას აქა-იქ მოუყარეთ წინადად დაჭირილი და მოხალული ნიგოზი და ისევ შედგით ჰაერლუმელში. როდესაც გამოცდება, ჰერკიდეთ ცხელი ტორტის ყალიბს შემოახვიეთ ცივ წყალში დასველებული ჩეარი. ეს გაკვირვებლებო ტორტის ყალიბიდან ამოღებს.

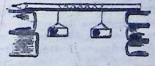
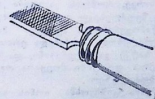
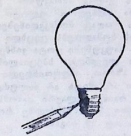
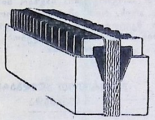
ელექტრონათურას ერთი ცული თვისება აქვს: გახურდება და მიაღწევს მაისრას. მეტე რამდენიც უნდა ცვალო, ვეღარ ამოხრახნის. ეს რომ თავიდან აიცილო, სანამ ნათურას ჩახრახნიდე, ხრახნის რიბილი ფაქრის (გრადიტო) წვერი გაუსვამოუსვი და აველაფერი რიგზე იქნება — ნათურა თავისუფლად ჩაიხრახნება და ამოიხრახნება.

ახეთი პრიმიტიული სასწორი, ცხადია ფოტოლაბორატორიაში მუდღვევად ვერ მოგვემსახურება, მაგრამ დროებით, როცა სასწორი არა გაქვს

ხელთ, შესანიშნავი რამაა. საურდენად წინებო დაუღი, ზედ მრგვალო ფანჯარი გადე, საწინადადე კი 1, 2, 3, 4, 5 — კაბიკიანები გამოიყენე. (აღბოთ გეცოდინება, რომ მონეტების წონა, მათი ნომინალური ღირებულების ტოლია: 5ც იგი, კაბიკიანი 1 გრამს იწონის, 2 კაბიკიანი — 2 გრამს და ა. შ.) ქლიბს ან ეკებისანს ტარს რომ წამოაცვამ, თუ გინდა პირი მტკიცე ჩაქვდეს ხეში და აღიარ გამოძვრეს, ყუაზე დიფონის ასეთი რგოლი წამოაცვი.

კედელზე რომ სწორი ზეთოვანი ხაზი გაატარო, აიღე ორი საიწოლაციო ლენტი და კიდელზე პარალელურად მიაწებე, ლენტები იმდენზე დააყოფე ერთმანეთს, რა სიგანის ხაზიც გინდა, მეტე ფუჭეთი საღებავი გაუსხვი, აცადე გაშრობა, ლენტი მოაყოფე და ხაზიც მზად იქნება.

თავის სტანდარტულ ჩარჩოში ჩასმული ლენტები შეიძლება ამოვარდეს პლასტმასის კასტედან. ეს რომ არ მოხდეს, კასტეს რეზინის რგოლები შემოახვიე.

ბავშვთხილდომი ბავშვებს

ღანის ორმა მსხვილმა საბავშვო ტანსაცმლის ფაბრიკამ დაიწყო ბავშვის კურთუქების, შავიღლების, ღამაღლებისა და სხვა სახისის გამოშვება. რომლებზეც კაშვილი ფერით ამოკარგულია საჯარო წინხები. საქმე ის არის, რომ ამ ბოლო დროს კლემანგეში მკურნალები გაიზარდა საჯარო შეთხვევების მსხვილი რაოდენობა, განსაკუთრებით კი მოზარდებისა.

მკვდართი აღადგარი ლეგენდა

ჩვენს დრომდე მოღწეული ერთ-ერთი ძველი ლეგენდა მოკვირბობს: როცა საბერძნეთის ქალაქ სირაკუსის გალაგანთან რომაელთა სამხედრო ფლტო გამოჩნდა, არქიმედეს რააკო მონადირეებმა სხვივით მტრის ხომალდებს ცეცხლი წუდებდნენ. მეოცე საუკუნეში ცოცა ვინმეს თუ სწეროდა ეს ლეგენდა, საწყობადგება უცვლტების პართი, ინდორაწილდა ტენჯიის პორტებში არქიმედეს არ ძალდა შეეგმნა ენგარის რამე მსღვარი გამოსხვივებდა, თანაც ისეთი, შორს მანძილზე რომ დასწავნებდა ამა თუ იმ საგანს.

თითორაოდ საბეკობდსტი კი ახელი არჩსაც გამოიქვამდა: სირაკუსის დამცველებმა, ეტობმა, უმარხმარია ამონქელებმა სარკე გამოიყენეს, რომლითაც მისი ანარქული სპირიტების ერთ ფრუქში მოგარკვევს და ამ სხვივით ცეცხლი წუდებდა რომაელი ფლტოები.

მაგრამ მრავალრიცხოვანმა გამოსკვლევამ განჩინებამ აჩვენა, რომ მისი სხვივა განჩინდა საშუალებით განსწავლბობა მანძილზე ხომალდების დასწავლბობა საქირთი იყო იმობდნა სარკე, რომლის მეკეთებდა არქიმედეს დროს, შეუძლებელი იყო. ამის მთლებდობა იქნა წამოყენებული შეზღვევა მოსწარბება: მისი შეიძლებოდა, არქიმედეს ერთის მაგერ ბვირის სარკე გამოიყენებინა, და მთი ათობდა ერთი ფრუქში მოგვარა თვისი რომელიმე ხომალდზე.

პერტენმა ფოკიკობმა იმისი საქამბა ეს მოსწარბება განავითარა. მისი გათავადობი, სარკეებდა გამოყენებული იყო სირაკუსელთა ლითონის საოპირი ფარები.

თავისი მიმოთვლის შესაწმუნებლად საქამბა გაპირდებულდა სპლიენის რამდენიმე ათეული ფარი დაამზადებინა. თითოეული ფარის მტრისხვივარი სიმაღლე შეკლდა, სირაკუსის მტრის ხომალდები ამოიშალა.

იყო სირაკუსის დამცველთა საომარი ფარები.

და აი, 1978 წლის ერთ მზიან დღეს ათენის მახლობლად ზღვის ნაპირზე გამწკრივდნენ ფარებით „შეიარაღებულნი“ დამიანები. ბუქსირმა ზღვავში შეატურა ძველი რომაული სამხედრო სიმაღლის ზომის მანქანი. იგი გადისული ფიცრებისა და ძეღუნისაგან იყო აგებული. (მეღვადერები არქიმედეს დროსაც ფისის წამსით იყავდნენ თავიანი გემებს ზღვის წყლის მოქვედებისაგან). საქამბა ნიწინა მისცა და მისმა ხანკრდათამა ასისტენტმა არქიმედეს მისი სხვივით ხომალდისკენ მიმართა, როცა ყვადობა 70 ათინით ერთმანეთს შეერწყა, სიმაღლე საშილდე წუთში ალი ავარდა, და მთელ მთელი მანქანი კვარითი ამოიშალა.

გამორღმსენი კილავი სირაღი

მსოფლიოში ყველაზე გრძელ კილდულ ხილდელ თიუღობდა 1984 წელს ნიუ-იორკში აგებული ხიღი. მისი ცენტრალური მახლის სიგრძე 1298 მეტრია. მაგრამ 1978 წლის მარტში ინგლისში, მდინარე ჰამპტონზე დაიწყო კილდული ხიღის მშენებლობა, რომლის ცენტრალური მახლის სიგრძე 1410 მეტრითქნება. ხიღი გათვალისწინებულია ავტომობილების ომბმწკრივები წინაბაზისთვის, გარდა ამისა, მას ექნება ორი საგვიდავილია მისიარულდებისათვის, ერთიც — კვლდობისებისტებისათვის. ხიღის მშენებლობა 1976 წლის ბოლოს დამთავრდება.

წერილები ტომალის კაბას

შარშან, ახალი წლის წინადღებში, ინგლისის საფოსტო განყოფილებებში 160 ათასი ხარათი დაგროვდა, რომლებიც პატარბები ოჯახის ბაბას უფხავდნენ. მისამართი ძირითადდ სამწარია იყო: რადლოუნი იო ჰოლესი, ბავშვლანდია, ირმების ქვეყანა. ზოგერთი ნორჩი ავტორის სათხოვნი საქამბოდ მოტრბადლებით გახლდათ. მაგალითად, აი არს იქერიცოდა ერთი ბუქნა: ქალაქ დორსტონდანი: „ქვირცხანა თოღლის ბაბა შენ შარშან შედგობა მოგვიდა — ეველოსიბების საცულებ დაყო მარტყე. იგირასაკვირევილა, დატობტოვე. მაგრამ აწეგარდა, ეთოჯუა, კარგად დაისხივო, რა უღდა მარტყე“. სამაგეროდ, ზოგერთი გაცდენით კატეგორიულად მოითხოვა თავისი სურვილის შესრულებას; თოღლის ბაბა შენის საწურებლებად არც ერთი არ დაწავდა. თუ ყველაფერს ვერ ჩადებ იგვი წინადობ, გვერდით დაწვე. მისამართი იქნება: პენი ტრბონლანსი, ბინა 40, ლონდონი, ჩემი ოთახი ბებიაბების ოთახში არ შეეღვინოს, თორემ მისი კბა ყველაფერს დაღბრწყწ.“

გამოსწავნი

განყოფილებას ხელმძღვანელობს
შოთა ინჰინგინი
დასახურული პოზიციები

ჩვენს უკვე ვისაუბრეთ ღია პოზიციებში ბრძოლის მეთოდებზე (იხ. „პოინერი“ № 6 1974) და აღენინენით, რომ ღია პოზიციებში გაღამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს უპირატესობას ფუტურების განვითარებაში, რაც ერთობით ხასიათის უპირატესობას განეკუთვნება. ახლა გადავიდეთ დასხურულ პოზიციებში ბრძოლის მეთოდებზე.

პოზიციი დასხურულია თუ დასფავა ყველა პაიტი და არ არის ღია საბეტი, დასახურე პოზიციებში წინა ხანებზე მტკიცე (მუღმბი) ხასიათის უპირატესობანი: 1. პაიტი უტეუთი დასწავლბობა; 2. სუსტი უტრედი და ა.შ.

ფრანგება ფრანსუა ანდრე დანიკას ფილოდორმა (1726-1795) პირველმა დაამუშავა პაიტი თამაშის თეორია. იგი ამბობდა: „პაიტი კლდარობის თამაშის სულია“. ფილოდორის მეთოდი ეფუძნება არა უმარკო ვარიანტის გათვლას, არამედ ზოგად პრინციპებს და ამიტომ იგი პოზიციური თამაშის შექმენლად უნდა ჩაითვალოს. ფილოდორის ეკუთვნის მოსაზრება გეგმის შექმნის აუცილებლობაზე.

„პაიტიე წინ, ფიგურები უქანი“ — აი, რა არის ფილოდორის აზრით მნიშვნელოვანი დასხურული პოზიციები. თვით სტენიცი (იხ. „პოინერი“ № 5 1974) თავის სისტემაში პაიტი განლაგებას დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს. ფილოდორის ეკუთვნის აგრეთვე „კუდი“ და „კარგი“ კუს მეტად მნიშვნელოვანი ცხება და სხვა მოსაზრებანი, რომლებიც გამოიყენება დასხურულ პოზიციებში, სილო თანამედროვე დებუტებს სწორ შეგ-

...ევეში დახურული პოზიციები
...სდეს და მათში გადაწყვეტიერ მო-
...ტირ პოეტიზმით გარეგევა პილს.
...ზემოთქმულის სილუსტრაციოდ
...გაყენოთ რამდენიმე მაგალითს ვეც-
...თა შორის თბილისის ჩემპიონის 17
...წლის ისტატობის კანდიდატის გი-
...ორგი მაჭარაშვილის შემოქმედები-
...დან. თავის დროზე გიორგი იყო პიო-
...ნერთა პირველი საკავშირო ჩემპიო-
...ნატის პრიზიორი, საქართველოს ჩემ-
...პიონი ტაბატკეში და მოსწავლეთა
...საკავშირო პირველობის პრიზიორი.
...მოპოვებული აქვს აგრეთვე საკავში-
...რო პრიზი საუცეთესო პარტიისთ-
...ვის.

შეტევა მეფის ფრთაზე
(იხ. „პიონერი“ № 7 1974 წ.)
პარტია № 10
ინგლისური დასაწყისი

რია, 1971 წ. სამუთთა კავშირის
ჩემპიონატი მოსწავლეთა შორის.

თეთრები: ვ. ლინიციასი (პირ-
ველთაროიოსანი. ლიტვა)
შავები: გ. მაჭარაშვილი (პირველ-
თაროიოსანი. საქართველო)

1. e4
ამ სვლას ხშირად მიმართვდა ასი
წლის წინათ სახელგანთქმული ინგ-
ლისის ჩემპიონი გოვარდ სტუენტონი
(1810-1874). ინგლისური დასაწყ-
ისი, არსებითად, სიცილიური დაწ-
ვაა (თუ შავები უპასუხებენ 1...
e5) თეთრებით, ზედმეტი ტრეზიბო.

1. . . . გ6
შავუჭარდოვანი კუს ფიანკეტო
ძირითადად ძველნდური დაცვის
სქემასთან არის დაკავშირებული (იხ.
პარტია № 11).

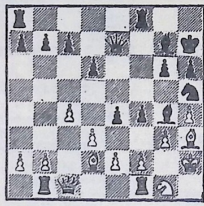
2. მც3 კვ7 3. გ3 d6
როგორც შეცვლილია, შავები თა-
მამოზენ თეთრების სქემას—ე. წ.
„დახურულ სისტემას“.

1. მდ5 მწ6 8. კვ5 ხ6 9. კd2 0—0
10. ლe1

თეთრების კუსა და ლახიერის მა-
ნერი მიზანს (როქის დაარკოლება
და ფლანგის დასუსტება) ვერ აღ-
წევს და ამიტომ დროს დაკარგვად
უნდა ჩაითვალოს.

10. . . . მუხ7 11. ხ4?
თეთრები მცდარად აფასებენ პო-
ზიციას: იწყებენ შეტევას იმ ფრთა-
ზე, სადაც მოწინააღმდეგეა ძლიერი.
ამის გამო ხ4 სვლა საკუთარი პო-
ზიციის დასუსტებაა (იხ. „პიონერი“
№ 5 1974).

11. . . . მხ5! 12. 0—0
თენ ები უგემოდ თამაზობენ,
რაც, ს რთოდ, ყოველთვის სავალ-
ლოდ მთავრდება.
12. . . . მე4 13. ეხ1 f4
ამ სვლით შავები იწყებენ ძლიერ
შეტევას.
14. მ: e7 ლ: e7 15. მუხ2 კვ4
16. მე1
თეთრების პოზიციას იმდენად უხე-
როია, რომ ძნელია რაიმე კარგი
რჩევის მიცემა.
16. . . . e4!
ზოგ შემთხვევაში პაიკის შეწირვა
გაცილებით მეტ გავებას მოითხოვს,
ვიდრე ლახიერის შეწირვა:
პაიკის შეწირვით შეტევაში ებმე-
ბა გ7 კუ.
17. კხ3

17. . . . კე5!
ფიგურის შეწირვით შავები იწყე-
ბენ გადაწყვეტ შეტევას.
18. კვ4 fg+ 19. მუხ3
თუ 19. fg მაშინ 19. . . ლ: h4+!
19. . . . მწ4+ 20. კ: f4 ე: f4 21.
de
თუ 21. fg ე: გ4! 22. მუ: გ4 ლd7+
21. . . . ხ5 22. fg ე: გ4 23. ეწ3
კ: გ3! 24. ლc3 ლ: ხ4+ 25. მუგ2
ქd2 თეთრები დანებდნენ.
- ნორჩმა მოპედარკემ მეთლი პარ-
ტია ჩაატარა, როგორც ნამდვილმა
ისტატმა!
- როქი სხვადასხვა მხარეს
(იხ. „პიონერი“ № 5 1974 წ.)
პარტია № 11
ძველნდური დაცვა
მოსკოვი, 1969 წ. პიონერთა პირ-

ველი საკავშირო გუნდური პირე-
ლობა.

თეთრები: მ. ბელი
(პირველი თაროიოსანი,
ბელორუსია)
შავები: ვ. მაჭარაშვილი
(პირველთაროიოსანი,
საქართველო)

1. d4 მწ6 2. c4 გ6 3. მც3 კვ7
4. e4 d6 5. f3 0—0 6. კე3 e5
1875 წ. ეურნალ „დღისი ახცი-
ტუნგმა“ გამოაქვეყნა გაცილებით
ადრე ინდოეთში ნათამაშები პარტია
ორ ბრაჰმანს შორის. აქედან მოდის
დებიუტის სახელწოდებაც, რომელ-
შიც ჩასახულია პაიკთა ცენტრის წი-
ნააღმდეგ ბრძოლის ახალი იდეა. ანა-
ლოგიური სქემა და იდეა უფიმციკვის
(სხვათაშორის, უფიმციკვე გაცილე-
ბით ადრე ამ დაცვას ახდრია დალი-
ნი თამაზობდა) დაცვაშიც (იხ. „პი-
ონერი“ № 1, 5, 1974 წ.).
7. d5
ცენტრის პოზიკია გაირკვა—ჩა-
იკეტა. მართალია, შავები თმობენ
მცირეოდენ სიგრეეს ცენტრში, სა-
მაგიეროდ ფრთებზე f7—f5 ან h7-
h5 პაიკების გარღვივით მნიშვნე-
ლოვან კონტრთამაშს დებულობენ.
უნდა აღინიშნოს, რომ ძირითადად
ჩაკეტილი ცენტრის დროს დგება
„კარგი“ და „ცუდი“ კუს საკითხი.
მაგალითად: ამ შემთხვევაში თეთრე-
ბისათვის ტულია f1, ხოლო შა-
ვებისათვის გ7 კუ ჩაკეტილი სა-
კუთარი პაიკებით.

7. . . . მხ5 8. კd3 f5 9. მგ—e2
მხ—d7 10. ლd2 მე5 11. 0—0—0
f4 12. კ: e5
სადაც მომენიცა: თეთრები თმო-
ვს თავის კარგ კუს. საერთოდ, ასე-
თი ნაბიჯი გამართლებული უნდა
იყოს რაიმე კონკრეტული მოსარბე-
ბით. მაგალითად, d5—d6 გარღ-
ვევის შესაძლებლობით და სხვა. წი-
ნააღმდეგ შემთხვევაში, გარდა იმი-
სა, რომ თეთრების პოზიციასი სუსტ-
დება შავი უჭრები მაიკისაგან განთა-
ვისუფლებულ d6 უჭარაზე, იდეა-
ლურ პოზიციას დაიკავებს შავი მხე-
დარი. დამიხსოვრეთ: ბლოკერის
როლს ყველაზე კარგად მხედარი ას-
რულებს: მოწინააღმდეგის პაიკს გა-
რემოციცეს ისე, რომ თავად დაცუ-
ლია ამ პაიკის წყალობით მძიმე
ფიგურების შეტევისაგან, უტევს
მოწინააღმდეგის პოზიციას და ფლა-

ნგის პაიკებს ეხმარება ამოძრავებში.

12. . . dc 13. ედ-ფ1 ან ორივე მხარე ამაღლებს შეტყვის მოწინააღმდეგის შეუწყე. (პოზიციის გაგებისა და ბრძოლის მეთოდების შესახებ იხ. „პიონერი“ № 5, 1974 წ.)

14. გ4 მწ 15. ლე1 მგ8 მხედარი მიეშურება თავისი დანიშნულების ადგილებზე—დმ!

16. h4 ტექნიკური უზუსტობა. ხა. ზის გახსენისათვის h4 პაიკის ობიექტია გნ პაიკი (იხ. „პიონერი“ №18 1, 5—1974 წ.). თეორია გვისწავლის: „უცხოელთან შეტყვის ობიექტის წინასწარ ფიქსირება—ბლოკირება“. ამ შემთხვევაში 16. გ5

16. . . h6! (პროფილაქტიკა!) ახლა თეთრებს ისლა დარჩენილი,

ელოღონ, როდის გახსნიან შეგები ხაზებს ლაზირის ფრთაზე.

17. ლწ2 ხ6 18. კე2 მწ6 19. კხ3 ეხ8 20. ედ1 კდ7

21. მგ1 ეხ8 22. ეხ2 კწნ შეგების პოზიციის კონსოლიდაცია დამთავრებულია. იწყება შეტყვა.

23. ლე2 ხ5 24. ეხ ახ 25. მგმდ2 ც4 26. კე2 ხ4 27. მხ1 ეა8 28. მფელ ე:ა2 და შეგებმა მოიგეს.

სამოსწავლო პარტია!

„პიონერის“ № 5-ში გამოქვეყნებული მ. კლააინის ებოული ახე ამოხსენება:

1. ც71 მე: ც7 2. ბე: ა!! მფ: ხ8 3. ხ7! (უცვცვანგი) და იგებენ.

ვაქვეყნებთ იმათ გვარებს, რომლებმაც გამოვაზენეს ზუსტი ამოხსნა:

ლ. მალაკელიძე (ქუთაისი), თ. სარდალიშვილი (ხონის რ. ვალდილი), ქ. კანდელაკიშვილი (სიღნაღის რ. ძველი ანაგა), რ. მამულაძე (სტატიფონი), ი. კუპრიაშვილი (გაგრის რ. დაბა ვანთილი), თ. ბაძალა (გუგუქორის რ. ნახუნაო), გ. ტყეპუჩავა, ა. ტყეპუჩავა (ცხაკია), გ. ჭავჭავაძე (მხარაძის რ. ქაქუთი), ს. თოთლაძე (ქარელის რ. ჭვენატოცა), გ. შარაშენიძე, ხ. გურგენიძე (რუსთავე), თ. მოღდებაძე (ჭიათურა), ა. კობაიძე, ი. კუზმინი, ზ. შელია, ნ. და ქ. მელაშვილები, თ. ხუხუნაშვილი, ზ. უკმაჭურიძე, ს. ბლიაძე, რ. გვიგეი, მ. კასრაძე, ი. ფაქტურია, ზ. არუთიანოვი, ნ. ბიჩინაშვილი, ო. და ა. უერთაშვილები (თბილისი).

ს ა კ ი ე გ ე ლ ი

„ხალხური, გამარჯვება“	1	ბ. კლდიაშვილი — ახა, როგორ არ მიყვარდ (ლექსი)	19
ბ. კლდიაშვილი — „რაც ერთხელ ცხოვრად გულს დაჩანდების“ (წერილი)	2	ბ. კახახიძე — რაფიელ ერისთავი (წერილი)	20
ბ. ზუბაბაშვილი — მადლობა ჩემს მასწავლებლებს (წერილი)	2	კორეული იფავაკეები — (თარგმანი თინათინ ჭავჭავაძისა)	25
ბ. კარბანიძე — რა დამაიწყებს მათ ამაგ (წერილი)	2	რ. კიპლაძე — მეთაველი მოტი-გაქი (თარგმანი ელიშერ გიორგაძის)	27
ბ. ხორბაშვილი — წითელი ხარი (მოთხრობა)	4	გამოცემა	29
შენი უცხოელი თანატოლები	11	პიონერული ცხოვრების მატია ნე	30
ბ. სარსაძე — ჩვენი ნორჩი თანატოლები (წერილი)	12	ქალოსწერი სარკე	30
მ. მამულაშვილი — მიფრინავდნენ წერილები (მოთხრობა)	14	მხედარი	30
ზ. ლუშაშვილი — შევანაგან ძარას ერთი ოსისია (ნარკვევა)	16	ცხრამეტული	30
ბ. დიდიშაშვილი — ჩემი მასწავლებელი. (ლექსი).	19		

პირველი გვერდის მხატვრობა ირსხ სასწრაფოსი.

საქ. კ. ც. ც. გამომცემლობა

მთავარი რედაქტორი გავაშლია შელია.

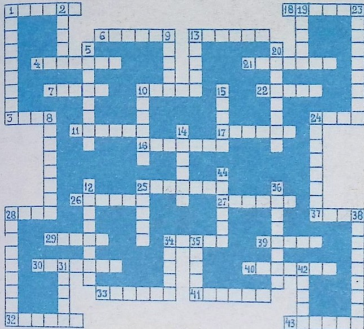
სარედაქციო კოლეგია: სერგო კლდიაშვილი, შურბან ლხანიაშვილი, ზურაბ ლომიძე, ზურაბ ლუშაშვილი (პ/მგ. მდივანი), შარაშენი, გიორგი შალიაძე, ნოდარ შამანაძე, ზურაბ ჭავჭავაძე, გიორგი ფოცხვიანი (მხატვარი-რედაქტორი). ლეონი ჩიქვანიძე.

ჩვენი მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტელფონები: რედაქტორისა — 33-57-05 33-51-81 აქვე: მდივნის 98-07-08 93-53-05 გაზეთის მისამართი — 33-67-12 93-57-01	საქ. კ. ც. ც. ც. გამომცემლობის სტამბა, თბილისი ლენინის ქ. № 14. „ПИОНЕРИ“ на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14. გადაცემა ასაწყობად 18/VIII-74 წ. ხელმოწერილია დასახელებად 19/IX-74 წ. ქალაქის ფორმბტი 60x90/4. ფინანსური ნებეცემა ფურცელი 4. სააღრეცემა-საგამომცემლო თაბაბი 4,19. შავ.პ. 3074. ტირ. 137.022. უფ 01879.	ფაბი 20 კამაქი
---	---	----------------

რედაქციოში უგზავნი მასალები ავტორებს ან უპრინციპალს. თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეგზობება.

თარაზულად: 1. წყალ-ხმელეთის ცხოველი; 2. ფრინველი; 4. ძლიერი ქარი; 6. კედელ-

დაბადა; 17. ყვავილი; 18. მცენარე; 21. ფრანგი მწერალი; 22. ზ. ფალიაშვილის ოპერა; 24. ქუ-

ზე ან ჭერზე შესრულებული ნახატი; 7. მთები სსრკ-ში; 10. ალ. ყაზბეგის ნაწარმოები; 11. თამაზი-გამოცანა; 13. აგარაკი თბილისის მახლობლად; 16. სოფელი, სადაც იაკობ გოგებაშვილი

რქელი; 25. ინგლისელი პოეტი; 26. სახელმწიფო ამერიკის კონტინენტზე; 27. ანტიკური ხანის სახელმწიფო აზიაში; 28. ცხოველი; 29. ვაება, წუხილი, ანუ?.. 30 კედლის ან კოშკის საათი, რომე-

ლიც დროგამოშვებით რეკავს ან რაიმე მშობლიას ასრულებს; 32. ქართული ეოკალურ-ინსტრუმენტული ანსამბლი; 33. ტანსაცმელი; 34. მუსლიმანთა სულიერი წინამძღოლი; 37. წყლული, ჭრილობა, ანუ?.. 39. წრიული ფორმის მქონე სავაზი; 40. ქართველი მწერალი; 41. სპორტის ძველი სახეობა საქართველოში; 43. ყვავილი.

შეეშულად: 1. სახელმწიფო ევროპაში; 2. სასმისი; 5. სახელმწიფო სამხრეთ ამერიკაში; 6. სახელმწიფო ევროპაში; 9. ხილი; 10. ქართველი მსახიობი ქალი; 12. ცის კამარა, ანუ?.. 13. სახელმწიფო აფრიკაში; 14. ოპერა „სევილიელი დალაქის“ პერსონაჟი; 15. ქალაქი საფრანგეთში; 19. მწერი; 20. გ. გოვოროვის ნაწარმოები; 23. კონტინენტი; 24. საყრავი; 25. მკერდი, ანუ?.. 28. ქართული ვაზეთი; 31. სპორტის სახეობა; 34. ლენინური ვაზეთი; 35. ისტორიული ადგილი სომხეთში; 36. ბერძენი

მათემატიკოსი; 38. სახელმწიფო ამერიკაში; 42. ფრინველი; 43. მდინარე საქართველოში.

დალი კოშკი.
თბილისის 182-ე საშუალო სკოლის VI კლასის მოსწავლე.

**პ ა ს უ ხ ი № 9-ში
„მ ო თ ა მ ს ე ბ უ ლ
„ცხრაპლიტულში“**

აბა, დამირა რისხევის მოსაპარაგმა მარულა, ზოგი ჩანს მთელი სიღიძით, ზოგიც იმუხევა მარულად
1. 3, 606 კ მ. 10, 920 კმ უჭვილი. 8. 16 კალთა ჩაი. 4. 189 ჰექტარი.

ბაგოსანაზი
ზღმარტი. სათაფლე. უაუარო. გაზი.
1. მარილი. 2. ქარქაშაინი ხანაალი 8. თევზები სამკუთხედების მაგარად უნდა დავაწყოთ.
4. როდინი.

არაბუნებრივი უხეხეღრეხი

მხატვარი **ქ. ნითლივილი**

მხატვარმა ან სურათებს „არაბუნებრივი უხეხეღრეხი“ უწოდა.

აბა, თუ მიხვდებით რა არის აქ არაბუნებრივი?

ლაშქრობა.

სათიზუი.

შოთა მკველავილი,
გურჯაანის რაიონის კაბრეთის საშუალო
სკოლა, VIII კლასი.

